

Reactienota Beleidskader Initiatieven grootschalige opwekking wind- en zonne-energie Gemeente Duiven

Gemeente Duiven, 30 november 2021

Inhoud

1.	Aanleiding reactienota	2
1.1	Doelstelling en opbouw reactienota	2
2.	Verslagen informatiebijeenkomsten	3
2.1	Verslag van vragen en discussies tijdens de informatiebijeenkomst voor grondeigenaren ..	3
2.2	Verslag informatiebijeenkomst voor inwoners en overige belanghebbenden	6
3.	Adviezen.....	10
4.	Zienswijzen en beantwoording	18

1. Aanleiding reactienota

Op 12 mei 2020 heeft de gemeenteraad van gemeente Duiven besloten de ontwikkeling van zonneparken en windturbines mogelijk is in het gemeentelijk geschikte zoekgebied in en rond InnoFase/Centerpoort-Noord.

Het goed plannen en inpassen van locaties en het begeleiden van het proces rond de totstandkoming van zonneparken en windturbines is een belangrijke taak. Door duidelijke voorwaarden te stellen aan projectontwikkelaars, wil de gemeente Duiven zoveel mogelijk houvast bieden aan grondeigenaren, bewoners en ondernemers. Deze voorwaarden zijn opgenomen in het ontwerp 'Beleidskader Initiatieven grootschalige opwek wind- en zonne-energie gemeente Duiven'. De 'Ruimtelijke studie zon en wind gemeente Duiven' van SAB en Pondera is ook onderdeel van dit beleidskader.

Het ontwerp-Beleidskader is op 19 mei 2021 gepubliceerd. Inwoners en andere belanghebbenden hebben de gelegenheid gekregen om in de periode tot 14 juli 2021 zienswijzen in te dienen. Daarnaast zijn er informatiebijeenkomsten gehouden op 3 en 16 juni 2021.

1.1 Doelstelling en opbouw reactienota

Deze reactienota geeft in hoofdstuk 2 een indruk van de informatiebijeenkomst voor grondeigenaren en de brede informatiebijeenkomst. Hoofdstuk 3 toont het gezamenlijke advies van de Erfgoedcommissie Duiven-Zevenaar en het Gelders Genootschap en de reacties van Provincie Gelderland en de gemeente Rheden. In hoofdstuk 4 staan de overige ingebrachte zienswijzen. en is de reactie en beoordeling van de gemeente Duiven hierop te lezen, met de eventuele wijzigingen in het beleidskader en de ruimtelijke studie.

2. Verslagen informatiebijeenkomsten

Na bekendmaking van het ontwerp beleidskader zijn er twee bijeenkomsten georganiseerd. De eerste informatiebijeenkomst op 3 juni 2021 was specifiek voor grondeigenaren in het voorkeursgebied InnoFase/Centerpoort-Noord. Alle grondeigenaren zijn hier per brief voor uitgenodigd.

Vervolgens is er een brede informatiebijeenkomst georganiseerd op 16 juni 2021. Deze informatiebijeenkomst is onder de aandacht gebracht via social media, de website www.samen1nergie.nl en de gemeentebladen van Duiven, Westervoort, Rheden en Zevenaar. Een ieder was welkom tijdens deze bijeenkomst.

In beide bijeenkomsten is het beleidskader en de ruimtelijke studie gepresenteerd en was er ruimte voor vragen, zorgen en suggesties.

2.1 Verslag van vragen en discussies tijdens de informatiebijeenkomst voor grondeigenaren

Datum: 3 juni 2021

Locatie: digitaal (Teams)

Aantal deelnemers: 10

Aanvullende informatie: powerpoint-presentaties gemeente en onderzoeksbureau SAB/Pondera.

Vraag: Het lastig worden met de komst van zonne- en windparken om de kwaliteit van het landschap en de biodiversiteit te verbeteren. Klopt dat?

- Er is geprobeerd te zoeken naar hoe het landschap en de natuurwaarde in het gebied verder kan worden versterkt dan nu het geval is. Het voorgestelde landschappelijke raamwerk zoals gepresenteerd (zie slides SAB/Pondera) ligt er op dit moment nog niet. Het is belangrijk dat als je zonnevelden plaatst, het gebied ook ecologisch beheerd wordt, zoals met kruidenrijk grasland.
- We begrijpen goed dat de eventuele komst van zonneparken of windturbines zeer ingrijpend zijn in het landschap. We hebben alleen wel de opgave gekregen om te kijken hoe we grootschalig duurzaam energie kunnen gaan opwekken met de bewezen technieken voor zonneparken en windturbines. De gemeente Duiven heeft met andere regio-gemeenten en de provincie vastgesteld dat het gebied op en rond InnoFase/Centerpoort-Noord de meest passende plek zou zijn hiervoor. En nu willen we met grondeigenaren, inwoners en overige belanghebbenden in gesprek over hoe dit op een zo acceptabel mogelijke manier kan.

Vraag: We zijn benaderd door de gemeente voor uitbreiding industrie. Eventuele uitbreiding zou op onze gronden kunnen. Nu is de optie er dus ook voor deze zon/wind plannen, zoals windturbines, maar dat kan niet allebei tegelijk en bovendien zou uitbreiding effect hebben op deze mogelijkheden voor zon/wind. Wordt dat goed afgestemd binnen de gemeente?

- Uiteraard is er intensief contact met collega's die bezig zijn met bedrijventerreinen. Begin 2022 neemt de gemeenteraad een definitief besluit over uitbreiding van Centerpoort-Noord. Mocht die uitbreiding er komen dan moeten eventuele projectontwikkelaars voor zon/wind

zich uiteraard houden aan de minimale afstandseisen tot deze gebouwen. Bovendien wordt van nieuwe bedrijven geëist dat zij aan opwek van duurzame energie doen.

Vraag: Het lijkt alsof er in de presentatie geen rekening gehouden wordt met de gezinnen die in het zoekgebied wonen. Ik ben al eerder benaderd door bedrijven die zonneparken willen plaatsen, maar heb tot nu toe nog niks van de gemeente gehoord.

- Begrijpelijke zorg. Er is in Nederland strenge wetgeving over waar wel en niet wind- en zonneparken geplaatst mogen worden. De GGD houdt bijvoorbeeld ook behoorlijk de vinger aan de pols over de geluidsnormen en andere gezondheidsnormeringen. Er zullen dus nooit windturbines of zonneparken worden geplaatst die niet aan die normen voldoen.

Vraag: Er wordt over draagvlak van bewoners gesproken. Maar veel bewoners wonen op afstand terwijl wij in het gebied wonen. Hoe kan het dat er op de kaartjes dingen zijn ingetekend op mijn percelen terwijl ik daar nog niks vanaf weet?

- De ingetekende plekken zijn plekken waar wet- en regelgeving het zou toelaten dat er zich initiatieven voor windturbines of zonneparken melden. Maar: de grondeigenaar heeft altijd het laatste woord; die mag zelf beslissen of hij toestemming geeft aan eventuele initiatiefnemer(s). Zo niet, dan komt er ook geen windturbine of zonnepark. Bovendien zal er altijd op projectniveau (dus per initiatief) nog apart, nader onderzoek moeten worden gedaan wat precies de effecten op de omgeving zijn (overlast, gezondheidseffecten bewoners, effect op natuur etc). Dit is wettelijk verplicht.

Vraag: Wordt ook onderzocht hoe de biodiversiteit er 25 jaar na plaatsing aan toe is? (als zonneparken en windturbines weer worden afgebroken)

- Er is niet op voorhand onderzocht in deze studie hoe het gebied er over 25 jaar uit moet zien, dat is afhankelijk van hoe de grond dan gebruikt gaat worden.
- Je kunt afspraken maken in overeenkomsten met initiatiefnemers over hoe het gebied weer opgeleverd moet worden.
- Verder blijft het landschappelijke raamwerk er wel liggen

Vraag: Wat gebeurt er als een initiatiefnemer failliet gaat? Wie brengt ons perceel dan weer in oude staat terug? En is het een optie dat daarvoor een verzekering wordt genomen om dat te laten dekken?

- Dat is de reden dat per initiatief de financiële haalbaarheid aangetoond moet worden. Dit is onderdeel van het ontwerp-beleidskader.
- Het voorstel voor een regeling hierop nemen we mee.
- Een andere grondeigenaar geeft aan dat hij in het contract met de initiatiefnemer heeft vast laten leggen dat er jaarlijks van de opbrengst geld apart wordt gezet op een speciale rekening (met behulp van een notaris) waar niemand bij kan. Dit geld wordt dan gebruikt om de windturbine of het zonnepark weer op te ruimen als het contract afloopt.
- Vraag die nog verder uitgezocht kan worden is of het inderdaad zo is dat als een initiatiefnemer failliet gaat en een ander bedrijf het park/windturbine overkoopt, zij dan ook de voorwaarden automatisch overkopen.

Vraag: Hoe kan het woongenot van bewoners van het gebied InnoFase/Centerpoort-Noord worden behouden in deze scenario's?

- Hierover kunnen gesprekken worden gevoerd met bewoners van het gebied. Het landschappelijk inpassingsplan zou daarop aangepast kunnen worden. We nemen deze suggesties mee t.b.v. het ontwerp-beleidskader.

Vraag: Is het mogelijk dat de gemeente de directe bewoners en grondeigenaren in het gebied persoonlijk op de hoogte houden van de ontwikkelingen?

- Het beleidskader moet nog door de raad worden vastgesteld eind dit jaar. Tot half juli 2021 is het nog mogelijk zienswijzen in te dienen. Alle input wordt samengevat en meegenomen in een reactienota die ook naar de Raad gaat.
- Het is gangbaar dat initiatiefnemers zich zelf kenbaar maken. Nogmaals, de gemeente zelf geen initiatief nemen voor zon of windparken in het gebied. Dit is aan de grondeigenaren zelf of aan projectontwikkelaars, en in het laatste geval nemen die dus contact op met de grondeigenaren om te kijken of die daarvoor open staat. Zo nee, dan komt er dus ook geen zon of windpark op een perceel.
- Wat de gemeente wél doet is beoordelen of eventuele initiatiefnemers, in het geval de grondeigenaar mee wil werken, voldoet aan de voorwaarden die zijn gesteld in het beleidskader.
- Als er een zorg is dat er allerlei initiatiefnemers tegelijk zich melden, waarvan niet duidelijk is wie het zijn, dan kan de gemeente daar wel duidelijkheid in geven. Op dit moment zijn er 3 partijen bekend bij de gemeente die van plan zijn initiatieven in te dienen:
 - IXZON
 - Dutch Solar Parks
 - Sunvest

Ze hebben waarschijnlijk al contact gezocht met een aantal eigenaren in het gebied, misschien zijn er al onderhandelingen gaande of zijn er zelfs al contracten gesloten. Het beleidskader eist echter dat ze ook in gesprek gaan met omwonenden, dus dat zullen ze ook moeten doen.

Vraag: Hoe wordt het lokaal eigendom in de praktijk geregeld?

- Initiatiefnemers moeten aantonen hoe zij het streven naar 50% lokaal eigendom hebben vormgegeven, omdat dat in het beleidskader is opgenomen. De projectontwikkelaars anticiperen daar ook al op.
- Op dit moment is er al een initiatief voor een energiecoöperatie in de regio. Dat vinden projectontwikkelaars prettig, omdat dan makkelijker aan die voorwaarde voor lokaal eigendom kan worden voldaan.
- Het kunnen bewoners van de gemeente Duiven zijn of een omwonenden regeling in het gebied. Het geldt dat het project oplevert vloeit dan deels lokaal terug. Hoe dit wordt geld besteed word dan in gesprek met bewoners besproken bij de participatierondes. De direct omwonenden moeten daarin zeker gehoord worden.

Vraag: De bal komt nu erg bij de grondeigenaren te liggen. Initiatiefnemers kloppen bij ons aan en beloven een zakje geld, maar wij moeten er zelf voor waken dat we niet met de verkeerde partijen in zee gaan of te weinig geld krijgen. Is er niemand vanuit de gemeente die ons daarbij kan helpen om te voorkomen dat we allemaal met verschillende partijen en onder verschillende voorwaarden in zee gaan?

- De gemeente zal daar kritisch bij mee kijken en ingrijpen om die duidelijkheid te verschaffen als blijkt dat er veel verschillende partijen zijn. Maar de gemeente gaat daar niet op voorhand op sturen.
- Mochten grondeigenaren wel de hulp van de gemeente nodig hebben in het proces met de initiatiefnemers, dan zijn ze altijd vrij die te vragen.

Vraag: Is de gemeente actief om initiatieven binnen te halen?

- Nee de gemeente probeert zelf geen zon- of windinitiatieven binnen te halen.

Vraag: Lusten voor velen en lasten voor een aantal. We wonen hier met 5 à 6 gezinnen in de straat (Kivietstraat) en voor ons voelt het toch alsof er zonder overleg met ons ideeën worden gemaakt voor dit gebied. Wij moeten straks maar zien hoe het eruit komt te zien. We staan daardoor ook nog eens zelf aan de lat in de gesprekken met initiatiefnemers, omdat de gemeente zich op dat punt terugtrekt.

- De gemeente gaat in het proces tussen grondeigenaar en initiatiefnemer inderdaad niet sturen, tenzij er volstrekte onduidelijkheid is en jullie als grondeigenaren niet weten waar jullie aan toe zijn. Dan kun je bij de gemeente aankloppen.
- Verder willen we nogmaals benadrukken dat er strenge voorwaarden zijn opgenomen in het beleidskader die van initiatiefnemers eisen dat de direct omwonenden, zoals aan de Kivietstraat, een belangrijke stem krijgen (wensen, bedenkingen, etc). Hier controleert de gemeente strikt op dat ze dit ook daadwerkelijk doen. Naast wensen die de initiatiefnemers kunnen inwilligen kunnen er ook wensen zijn waarvoor je bij de gemeente aan moet kloppen.

2.2 Verslag informatiebijeenkomst voor inwoners en overige belanghebbenden

Datum: 16 juni 2021

Locatie: digitaal (Teams)

Aantal deelnemers: 16

Aanvullende informatie: Powerpoint-presentaties gemeente en onderzoeksbureau SAB/Pondera.

Vraag: In het beleidskader wordt verwezen naar een bijlage op p. 23. Deze pagina ontbreekt, als ook de bijlage.

- Er wordt verwezen naar de verdiepende ruimtelijke studie over InnoFase/Centerpoort-Noord rapport van SAB/Pondera. Dat rapport is hier te vinden: <https://samen1nergie.nl/wp-content/uploads/2021/05/ruimtelijke-studie-zon-en-wind-Duiven.pdf>

Vraag: In het beleidskader wordt gesproken over de 'directe omgeving', waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen windturbines en zonnevelden. Bij windturbines hoort een bandbreedte van 1,2 tot 1,6 km. Voor zon van 600 tot 800 meter. Het zou onze voorkeur hebben daar concreter in te zijn in het beleidskader, omdat het anders tot discussies gaat leiden.

- Deze suggestie nemen we mee in de reactienota. Zie antwoord respondent 4, Beleidskader, antwoord 6.

Vraag: Wij hebben een initiatief langs de snelweg. Als daaromheen een cirkel van ... meter (niet te verstaan in opname) wordt getrokken, dan liggen daarbinnen alleen bedrijven en geen huizen. Dat geeft een hele andere dynamiek qua communicatie. Hoe staat de gemeente daar in?

- Het gaat om het betrekken van de directe omgeving. Dat kunnen ook bedrijven zijn.

Vraag: Valt onder de straal van omwonenden ook de nieuwbouwwijk Ploen-Noord?

- Bij windturbines geldt een grotere straal waarbinnen huizen 'omwonenden' genoemd worden dan bij zonneparken. In geval van windturbines ligt niet alleen de wijk Ploen-Noord binnen die straal van ongeveer 1,5km (afhankelijk van hoogte en gemeten vanaf de exacte plek van de windturbine).
- Een vertegenwoordiger van de energiecoöperatie geeft aan dat het hem opvalt dat er binnen die 1,5 km gelukkig relatief weinig mensen wonen ten opzichte van andere delen van Nederland.

Vraag: Als ik het goed heb gelezen is er in het beleidskader niet specifiek aandacht voor innovatie?

- Dat klopt. We gaan in het beleidskader uit van zonne- en windenergie, omdat dit op dit moment de bewezen technieken zijn en dit ook in lijn is met het Klimaatakkoord en de opdrachten voor de RES.
 - Maar is het mogelijk in het beleidskader iets op te nemen dat maakt dat initiatiefnemers worden uitgedaagd ook op het gebied van zonne- en windenergie te innoveren? Bijvoorbeeld als het gaat om de techniek die je kunt gebruiken, de vorm, en de landschappelijke inrichting. En deze aspecten hoeven niet per definitie duurder te zijn, zoals vaak wordt gedacht.

■ We nemen de suggestie mee.

Vraag: Het verdient de voorkeur om het landschappelijk raamwerk te versterken en verbinding met toerisme te maken. Dit past binnen de huidige visie van de gemeente om meer met toerisme te doen. Wordt dit gedeeld door de gemeente en zo ja, kan dit ook als aparte passage in het beleidskader, waarmee het een integraal beleidskader wordt, voor zon en wind?

- We helpen de initiatiefnemers ermee, omdat het duidelijker wordt wat wordt verwacht. En de energiecoöperatie kan een bijdrage leveren, samen ook met provincie.
- SAB: Zeker de zones langs het bedrijventerrein, door het bedrijventerrein en langs de Wijde Wetering, lenen zich goed voor een recreatief wandelpad.
 - Dank voor de reactie. Ik doelde meer op recreatie waarbij de verbinding wordt gelegd tussen Westervoort, Duiven en Zevenaar, en waarbij de mooie omgeving meer onder de aandacht wordt gebracht van toeristen die vanaf de Veluwe de IJssel oversteken. Dus dat het beleidskader ook echt economie en toerisme meeneemt.

Vraag: Zijn in de berekeningen opstel mogelijkheden voor windturbines ondergeschikt aan zonnevelden? Om maximaal te profiteren van duurzame energie zou er twee keer zoveel vermogen voor wind moeten zijn dan voor zon. Dit vraagt de minste aanpassing aan het energienet.

- Er zijn geen windturbines opgeofferd ten faveure van zon. Er is in de scenario's uitgegaan van de maximale hoeveelheid windturbines (die past bij de verschillende hoogtes) in het gebied en daar zijn de zonnevelden als het ware bij 'gelegd'.

Vraag: Waarom zijn de opbrengsten van de zonnevelden in de scenario's Zuid-gericht berekend en niet volgens de Oost-West opstelling? Oost-West opstellingen geven iets minder opbrengst maar minder piekbelasting op het net. Vanwege die piekbelasting van Zuid-gerichte opstellingen worden zonnevelden aangesloten voor minder capaciteit dan ze maximaal kunnen opbrengen. Alternatief is 'cable-pooling' met windturbines, of dus een Oost-West-opstelling.

- Met betrekking tot de toekomstbestendigheid van het elektriciteitsnet zijn we in gesprek met Liander. Daarnaast zijn we een onderzoek gestart naar mogelijkheden van een 'energiehub' op InnoFase.
- Oost-West opstelling heeft grote impact op thema's als biodiversiteit, bodemgesteldheid, waterberging etc. Met een meer zuidelijke opstelling krijgt de natuur meer de ruimte.
 - Ik wil de gemeente graag meegeven dat halfdoorlatende panelen ook een optie zijn en goed zijn voor de biodiversiteit. Daar kun je zelfs fruit onder kweken, dat doet een kweker Groessen of Loo al!
- Verder hebben we in het beleidskader voor deze, in feite 'Zuid-Oost', opstelling gekozen, omdat we vanuit het oogpunt van landschappelijke inpassing de verkavelingsrichting willen volgen. Doordat het niet een precieze Zuid-opstelling is, is het energetisch verschil niet groot.
 - De verkavelingsrichting kun je ook volgen met velden die in die richting gelegd zijn, maar waarop de panelen dan in een andere richting staan. Oost-West panelen worden veel platter gelegd dan Zuid-gerichte panelen. Dus het valt ook nog eens minder op.
- Wat we ook belangrijk vinden als gemeente, is dat niet iedere initiatiefnemer de panelen in een andere opstelling legt. Dus dat het wel een geheel blijft.
 - Gaat de gemeente dat afdwingen?
 - Ja, via dit beleidskader.

Vraag: We hebben het over zoekgebieden, maar ik weet niet hoeveel windturbines daar gepland zijn?

- Dat wordt in de presentatie van SAB/Pondera nader toegelicht. Er zijn vooralsnog geen nieuwe windturbines gepland.

Vraag: Is de energiecorporatie waarover gesproken wordt alleen voor Duiven en Westervoort of is die Liemers breed? Want Zevenaar heeft ook zijn eigen zoekgebieden....

- Alle gemeenten hebben ingestemd met het zoekgebied waar we het hier over hebben. Ook door Zevenaar wordt dat onderschreven. Slechts een klein gedeelte van het zoekgebied beslaat Zevenaar. Zevenaar heeft overigens besloten dat ze daar op korte termijn nog geen invulling aan gaan geven.
- Er zijn in andere Liemerse gemeenten ook initiatieven voor energiecorporaties, maar die zijn nog niet zo concreet in oprichting als in Duiven en Westervoort. Ze hebben ook geprobeerd het samen op te pakken vanuit de Liemers, maar dat gaat op korte termijn nog niet lukken. De contacten met andere Liemerse gemeenten hierover worden wel warm gehouden.
- Hoewel de energiecorporatie voor zowel Duiven en Westervoort en zelfs de hele Liemers is, moet worden opgemerkt dat dit beleidskader alleen door het college en de raad van Duiven wordt vastgesteld. Dit komt omdat het zoekgebied InnoFase/Centerpoort-Noord grotendeels op Duivens grondgebied ligt.

Vraag: Een aantal mensen uit Duiven en omgeving draaien al een tijdje mee in de Omgevingsadviesraad voor de windturbines die door het Waterschap geplaatst worden. Daar worden dezelfde vragen gesteld als hier en ook gesproken over de landschappelijke inpassing, gebiedsfonds, en gesproken met omwonenden. Kan dat niet samen? Doen we geen dingen dubbel?

- Daar hebben we als gemeente zeker naar gekeken en krijgt ook aandacht in de ruimtelijke studie van SAB. Maar wat we niet willen is dat we het Waterschap voor de twee

windturbines die ze volgend jaar gaan plaatsen afhankelijk maken van nog meer nieuwe initiatieven, waarvan we nog helemaal niet zeker weten of ze er wel of niet gaan komen. Ze hebben nu al verplichtingen via de Omgevingsadviesraad, waar wij overigens ook als gemeente in deelnemen als toehoorder. Die betreffende collega, landschapsdeskundige, heeft overigens ook bijgedragen aan dit beleidskader. Dus er wordt wel meegekeken.

Vraag: Het voelt dubbel dat er aan de ene kant al heel goed na is gedacht over het beleidskader, maar dat er aan de andere kant voor initiatiefnemers bijna geen ruimte meer over is voor eigen invulling. Alles ligt al vast.

- Het beleidskader is geen wetgeving, dus er blijft in concrete gevallen ruimte voor andere ideeën of verbeteringen in de ogen van de gemeente.
- Een vertegenwoordiger van de energiecoöperatie geeft aan dat hij daarom ook de opmerking over innovatie had gemaakt. Niet alleen in technische zin, maar in brede zin. Dus ook op het gebied van landschapsinrichting. Als je met omwonenden, energiecoöperatie, en de initiatiefnemer(s) bij elkaar gaat zitten dan kom je misschien wel tot nieuwe, creatieve oplossingen waar in het beleidskader nog niet eens aan gedacht is. Wat wel fijn is aan deze presentatie vanavond is dat we wat beelden hebben kunnen zien van hoe het in theorie kán worden.

Opmerking van de vertegenwoordigers van de energiecoöperatie: Iedereen die is geïnteresseerd in Energie De Liemers, coöperatie voor Zevenaar, Westervoort en Duiven, jullie zijn allen welkom! www.energiedeliemers.nl. Vragen over de coöperatie kunnen naar info@energiedeliemers.nl.

3. Adviezen

Gezamenlijk advies van de Erfgoedcommissie Duiven-Zevenaar en het Gelders Genootschap

1. In algemene zin heeft de commissie waardering voor het feit dat het beleidskader leunt op een ruimtelijk kader en dat gekozen is voor concentratie. De relatie met de energie-infrastructuur is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Wel wordt opgemerkt dat de commissie over een dergelijke grootschalige ontwikkeling met grote impact op de (wijde) omgeving graag in eerder stadium had geadviseerd. In algemene zin worden twee grote zorgpunten geconstateerd:
 - Het landschappelijk kader is niet sterk genoeg en stimuleert medegebruik en dubbelgebruik van het gebied onvoldoende.
 - De interferentie (visuele onrust) die ontstaat door de plaatsing van turbines van verschillende grootte in een relatief klein gebied.

In onderstaande notitie wordt puntsgewijs meer in detail ingegaan op deze aspecten.

Vooraf: Enerzijds is gekeken of de ruimtelijke kwaliteit voldoende geborgd is in het beleidskader, zodanig dat bij nadere uitwerking nieuwe ontwikkelingen met ruimtelijke kwaliteit ontworpen kunnen worden. Anderzijds is geconstateerd dat de verdiepende studie "Ruimtelijk studie zon en wind Duiven" (SAB/Pondera) die onderdeel uit maakt van het beleidskader, al redelijk concreet is. Sommige inpassingsprincipes staan ruimtelijke kwaliteit in de weg.

Wij waren graag in de gelegenheid geweest eerder een dialoog aan te gaan over het beleidskader en de ruimtelijke studie, dat was wellicht constructiever geweest.

2. Het landschappelijk raamwerk gaat uit van beleid dat gericht is op buitengebied met landelijke functies. Daarentegen is de voorgenomen concentratie van zon- en windenergie in WZ5 een transformatie naar een energielandschap dat vraagt om een gebiedsontwikkeling.
Het voorgestelde landschappelijke raamwerk oogt mager en de diverse koppelkansen worden onvoldoende ingezet en/of toegelicht.
Het gaat hier om een verstedelijkingsopgave dichtbij de rivier en de kernen die meer vraagt dan alleen inpassing conform de aanbevelingen van het LOP.
Het open landschap komt op veel grotere afstand te liggen van de kernen. De barrière werking is een aanslag op de leefbaarheid van de kernen Duiven en Westervoort.
Een robuust landschappelijk raamwerk is noodzakelijk.
Inzet op recreatief medegebruik is van belang: transformatie naar een gebied dat dooraderd wordt door verschillende soorten recreatieve routes (lopen, fietsen, evt. watergebonden).
Gemist wordt een o.a. een recreatieve route van de Giesbeeksestraat/Jochemstraat naar de Brinkenweg / Lathumse Bandijk en langs de Wijde Wetering.
3. Alle mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik verdienen onderzoek.
In de ruimtelijke studie is vooral verbetering van de biodiversiteit uitgewerkt.
Te denken valt aan ook bv waterretentie, kleinschalige stadslandbouw/volkstuinen, recreatie/manege etc. zodat een landschapspark ontstaat met circulaire en duurzame economie als thema (bijv. Landschapspark Duisburg-Nord)
Plant InnoFase (waterzuivering) niet weg maar betrek ze in deze ontwikkeling. Laat ze zich van hun beste kant tonen (voorkant i.p.v. achterkant).
Maak een aantrekkelijk overgangsgebied naar Lathum voor uitlooptfuncties voor de omliggende kernen.
4. Bij een dergelijke grootschalige gebiedsontwikkeling passen landschappelijke begrenzingen, zoals sloten, geen 2 meter hoge hekwerken.

5. Deze ontwikkeling vraagt om een overkoepelende en integrale visie voor het open komgebied ten noorden van de A12, zijnde een landschappelijk samenhangend gebied, waarin de energie-opgave met buurgemeenten wordt gezien naast andere ruimtevragen (verduurzaming landbouw, waterbuffering, uitloopegebied van aangrenzende gemeenten met verbindende langzaam verkeer routes naar de Veluwe, ecologische verbindingen, implicaties doortrekken A15, etc.).
Wat is de relatie met o.a. Rivierklimaatpark IJsselpoort, windturbines Angerlo?
De kom functioneert als de longen van de KAN regio en de openheid blijkt zeer kwetsbaar. Betrek boeren in het gesprek.

UITVOERINGSSTRATEGIE LANDSCHAPPELIJK RAAMWERK

6. Een Uitvoeringsstrategie voor gebiedsontwikkeling ontbreekt.
7. Respondent adviseert eerst de hoofdstructuur te realiseren voordat de invulling met zon en wind start. Hierdoor blijft het open landschap afleesbaar voordat het zich vult met zonnevelden.
8. De bestaande infrastructuur bestaat uit smalle wegen.
Wat is de ontginningsas van het gebied? Kan deze als een nieuwe, aantrekkelijke en misschien zelfs wel een hoger gelegen hoofdroute door het gebied worden (bijvoorbeeld een dijk als ontwerpmiddel)?
9. Tekstvoorstel p. 14: '... wordt van initiatiefnemers verwacht dat hun project een goed landschappelijk inpassingsplan met ruimtelijke kwaliteiten bevat.....'.

INPASSINGSPRINCIPES ZONNEVELDEN

10. Positief is de keuze voor (gedraaide) noord-zuidopstelling vanwege de bereikbaarheid van de bodem voor zon en regen (bodemleven).
11. Op p. 18 staat: de hoogte van de zonnepanelen is maximaal 1.80 meter. Deze hoogte past bij het open karakter van het kommenlandschap.
Respondent geeft aan dat dat alleen klopt bij de randvoorwaarden voor afstand tussen openbare weg en het eerste zonnepaneel. 1.80 meter is boven ooghoogte, 1.50 onder ooghoogte. Om het open kommenlandschap afleesbaar te maken moeten de bomenrijen in de verte zichtbaar zijn. Daar voldoen niet alle profielen aan.
Respondent geeft aan dat er is gekozen voor 'groene gangen'. Men zal kijken naar struweel boven ooghoogte op korte afstand, naar de lucht of toppen bomen. De openheid zal hierdoor niet afleesbaar zijn.
Respondent adviseert grotere afstanden (betekent minder energieopbrengst) of een maximale hoogte van 1.50 meter, boven ooghoogte. Deze hoogte is beter passend in het open kommenlandschap. Dat betekent aanpassing van de energieproductie.
12. Struweel van 5 meter hoog en breed is niet passend in het kommenlandschap. Deze hoogte belemmert het vergezicht.
In een energielandschap mogen zonnevelden op afstand best gezien worden. Beplanting en beheer om zicht op stellages te ontnemen die niet hoger wordt dan hoogte zonnepanelen.
13. Onwenselijk om struweel te plaatsen ter hoogte van de langgerekte, noord-zuid gerichte perceelgrenzen om oorspronkelijke landschap afleesbaar te maken.
14. Onderverdeling zonnevelden in 10 ha te grootschalig. Aansluiten bij huidige perceelgrootte van 2,5 tot 4 ha (60-100 meter breed).
15. P. 15: verhouding 80-20 verduidelijken. Wat hoort bij techniek?
16. Respondent adviseert een percentage op te nemen voor blijvende natuur- en landschapsversterking, bv 10%. De begrenzing van het landschappelijk raamwerk is niet duidelijk aangegeven.

INPASSINGSPRINCIPES WINDTURBINES

17. Er is weinig aandacht voor de ruimtelijke impact van windturbines.
Iets terug doen voor het landschap (natuur en cultuurhistorie) kan acceptatie vergroten.

18. Windturbines zijn landschap overstijgend. Ze zijn ruimtelijk niet in te passen.
19. De groepering van windturbines in WZ5 zal altijd visueel onrustig beeld geven. Voorkom erger. Advies om nieuwe windturbines op dezelfde hoogte te houden als de nog te plaatsen windturbines van het waterschap (scenario 1 en 2).
20. Onderzoek de ruimtelijke impact in de landschap overstijgende gebieden, met name bij woningen en vanuit waardevolle gebieden en landschappen.
21. P. 16 beleidskader, stap 2: 'in gesprek met omgeving'
'omgeving' definiëren. Advies om bij windturbines 10 maal tiphoogte aan te houden.
22. Projectgebied bij zon- en windinitiatieven definiëren. Bij wind zou het WZ5 kunnen zijn.
23. Goede visualisaties geven een realistisch beeld.
24. Hoe groter de impact, hoe groter de landschapspijn, hoe meer landschappelijke en kwaliteitsbijdragen verwacht mogen worden, zowel binnen als buiten het projectgebied. Pleit voor een apart Landschapsfonds op te richten om landschappelijke en kwaliteitsbijdragen te borgen en te realiseren.

RICHTLIJNEN VOOR HET PROCES VAN CONCRETE INITIATIEVEN

25. P. 16 beleidskader. De richtlijnen voor het proces van concrete wind- en zonprojecten zijn in dit hoofdstuk nog onvoldoende beschreven. Dit geldt met name voor windprojecten. Aanvulling met onder andere eerdergenoemde punten is wenselijk.
26. P. 16 beleidskader, stap 3: "De gemeente toetst het projectvoorstel aan het beleidskader"
In deze fase zal de commissie Ruimtelijke Kwaliteit en de Erfgoedcommissie om een onafhankelijk advies gevraagd worden in het kader van de omgevingsvergunning. Bij voorkeur worden de commissies, in mandaat, in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken (stap 2) om tijdig de ruimtelijke kwaliteit te borgen. Een vermelding bij stap 2 en 3 is wenselijk.

Reactie gemeente

1. De keuze van de gemeenteraad voor clustering en concentratie is in mei 2020 al genomen. Dit was ook het vertrekpunt vanuit de lokale inbreng in de RES 1.0. En dit is ook opgenomen in de (ontwerp) Omgevingsvisie.

LANDSCHAPPELIJK GROENBLAUW RAAMWERK

2. Het landschappelijk raamwerk is gebaseerd op de onderliggende landschapsstructuren: de wegen en weteringen. Dit zijn de structuren die het verhaal vertellen van het ontstaan van het landschap in Duiven. In het kommenlandschap zijn die landschapsstructuren zichtbaar door de begeleidende beplanting.
In het Landschapsontwikkelingsplan en het (ontwerp-)Omgevingsvisie Duiven is de ambitie vastgelegd dat de oude landschapsstructuren als landschappelijk raamwerk versterkt worden met beplanting.
De zonnevelden moeten zich gaan voegen binnen het casco van het landschappelijk raamwerk. Dat is het uitgangspunt in het ruimtelijke beleidskader.
Het is evident dat zonnevelden een grote invloed zullen hebben op de beleving van het landschap. Maar het landschappelijke raamwerk zorgt er voor dat de oorspronkelijke structuren van het landschap duidelijk herkenbaar en beleefbaar blijven.
Het landschappelijk raamwerk is een blijvende versterking van het landschap waar de zonnevelden een tijdelijk karakter hebben.
In het landschappelijk raamwerk is plaats voor een recreatieve route. Het raamwerk legt een verbinding met de hoofdgroenstructuur van het bedrijventerrein. Hierin is een aaneengesloten groene wandelroute van noord naar zuid, bijvoorbeeld vanaf de Giesbeeksestraat naar de Bandijk, zeer goed mogelijk, net als een wandelroute langs de Wijde Wetering. Dit recreatieve medegebruik is een van de nevendoelen van het landschappelijke raamwerk en wordt in overleg met belanghebbenden uitgewerkt. De

bestaande wegen zijn en blijven toegankelijk voor fietsen. De Giesbeeksestraat en de Galstraat zijn opgenomen in het fietsknooppuntennetwerk. Dat blijft zo.

De potentiële wandelroutes zullen in de kaart van het landschappelijk raamwerk worden opgenomen.

De gemeenteraad van Duiven heeft in 2020 bewust gekozen voor clustering van zon en wind in dit gebied. In de RES is deze keuze overgenomen. Door de keuze van clustering in één gebied wordt versnippering met een lappendeken van ontwikkelingen door de hele gemeente heen voorkomen.

3. Mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik voor allerlei andere doeleinden zijn niet onbeperkt. Wel is er voor gekozen om een andere belangrijke opgave, namelijk versterken van de biodiversiteit, in het gebied mee te nemen. Recreatief medegebruik kan bij de uitwerking van het landschappelijk raamwerk een plek krijgen.
Het beleidskader biedt voldoende ruimte voor innovaties in eventueel landbouwkundig medegebruik en waterretentie.
4. In het ruimtelijk beleidskader wordt aangegeven dat hekwerken zo beperkt mogelijk moeten worden toegepast en dan met een agrarisch uitstraling. De bestaande kavelsloten en watergangen langs wegen worden toegepast als landschappelijke begrenzingen. Eventuele hekwerken kunnen worden ingepast in de afschermdende beplanting.
5. De keuze voor dit zoekgebied vloeit voort uit regionale afspraken. De gebiedsuitwerking is aan de lokale gemeente. Er is daarin inderdaad afstemming gezocht met buurgemeenten. Maar elke gemeente blijft een eigen bevoegd gezag houden met een eigen besluitvorming.

UITVOERINGSSTRATEGIE LANDSCHAPPELIJK RAAMWERK

6. De gemeente Duiven houdt de regie over de gebiedsontwikkeling en maakt daarvoor afspraken met de toekomstige ontwikkelaars.
7. Het landschappelijk raamwerk zal gelijktijdig met de ontwikkeling van energiewinning in het gebied plaatsvinden.
8. Zoals in antwoord 2 wordt aangegeven zijn de oorspronkelijke landschappelijke structuren de basis voor het landschappelijk raamwerk. Juist door het versterken van deze structuren is het landschap beter leesbaar.
De Wijde Wetering is de natuurlijke as in het gebied. Dat wordt versterkt door de aanleg van brede groene zones langs de watergang.
De iets later aangelegde Nieuwgraafsewetering wordt beter beleefbaar door de aanleg van een natuurvriendelijke oever.
De oude wegen worden beter zichtbaar door aanleg - of aanvullen van bomenrijen.
De aanleg van een nieuwe dijk is niet passend in het kommenlandschap wat het in de basis blijft.

9. De tekstsuggestie wordt overgenomen. De tekst wordt veranderd in "...wordt van initiatiefnemers verwacht dat hun project een goed landschappelijk inpassingsplan met ruimtelijke kwaliteiten bevat..."

INPASSINGSPRINCIPES ZONNEVELDEN

10. De opmerking is voor kennisgeving aangenomen.
11. Zoals eerder aangegeven in punt 2 is er gekozen voor clustering van de energieopwekking in dit zoekgebied. Daarbij is wel een ruime afstand aangehouden van zonnevelden tot wegen en watergangen, ingevuld door open bloemrijk grasland en afschermdende beplanting. De hoogte van de zonnepanelen is maximaal 1.80 meter, 1.50 meter is ook mogelijk.
12. Deze opmerking is terecht. Doel van de beplanting langs de zonnevelden is enerzijds afscherming van de stellages van de zonnepanelen, anderzijds de bevordering van de biodiversiteit. Voor de beplanting is een hoogte van 1.50-1.80 voldoende. Met de soortkeuze en beheer moet daarmee rekening gehouden worden.

13. Voor de noord-zuid gerichte perceelgrenzen wordt aangegeven dat de (bestaande) kavelsloten met de daarlangs karakteristieke rietbeplanting als natuurlijke grens van de zonnevelden.
14. De grootte van 10 hectare is opgenomen als maximum. Wij zijn van mening dat dit een landschappelijk aanvaardbare grootte is die past bij de keuze voor concentratie van energieopwekking in dit gebied. Wel is voorwaarde dat wordt aangesloten bij de onderliggende, langgerekte verkavelingsstructuur
15. Onder 'techniek' wordt verstaan de zonnepanelen en daarmee samenhangende installaties en bouwwerken.
16. Voor dit gebied wordt uitgegaan van een kwalitatieve bijdrage aan het landschap in de vorm van een robuust landschappelijk raamwerk.
Voor de Giesbeeksestraat, Kosterstraat, Galstraat en Kievitstraat bestaat het uit bomenrijen. Langs de Wijde Wetering is dat een zone aan weerszijden van de watergang, zo mogelijk met een natuurvriendelijke oever. Langs de Nieuwgraafsestraat een bomenrij en een natuurvriendelijke oever. Zie ook de profielen in het rapport.
De exacte invulling wordt nader uitgewerkt in overleg met belanghebbenden.

INPASSINGSPRINCIPES WINDTURBINES

17. We erkennen dat windturbines een grote impact hebben in het gebied. In de bijlage van het SAB-rapport zijn visualisaties van windturbines met een verschillende hoogte opgenomen. Daarin is te zien dat turbines van ver zichtbaar zullen zijn. Dit is een onvermijdelijk gevolg van deze vorm van energieopwekking
Versterking van het landschappelijk raamwerk is een blijvende bijdrage aan het gebied.
18. De beperkte mogelijkheden voor plaatsing van windturbines zijn in dit gebied bepalend voor de keuze voor een locatie.
Ruimtelijke inpassing richt zich vooral op maatregelen op het maaiveld.
Een strakke lijnopstelling is in dit gebied niet mogelijk. Wel moet zoveel mogelijk een lijnopstelling ten opzichte van de bestaande en vergunde turbines benaderd worden.
19. We begrijpen de zorg om de visuele onrust. Dit gebied is een concentratie gebied, waarbij we gaan voor maximale opbrengst en clustering ter voorkoming van versnippering elders in het landschap met verspreid liggende zonneparken en windmolens.
20. Bij een concreet verzoek voor de plaatsing van een windturbine in het zoekgebied zal dit onderdeel zijn van de benodigde onderzoeken.
21. Het advies om in geval van windmolens als directe omgeving de maat van '10x tiphoogte' op te nemen, wordt overgenomen.
22. Het zoekgebied in de gemeente Duiven zoals dat gedefinieerd is in de RES regio Arnhem – Nijmegen is zoekgebied WZ5. Op p. 4 van het ruimtelijk beleidskader is het zoekgebied aangegeven.
23. Bij de visualisaties in het rapport zijn foto's van Google Maps als basis genomen. Er zijn 3D visualisaties mogelijk. Bij toekomstige initiatieven zullen deze visualisaties waarschijnlijk gebruikt worden om een realistisch beeld te geven.
24. We willen nu niet het 'middel' landschapsfonds voorschrijven. Ontwikkelaars doen zelf een substantiële bijdrage in realisatie van het landschappelijk raamwerk. Dat kan door rechtstreeks te investeren of via een collectief beheerd fonds. En in specifieke gevallen is het denkbaar dat de ontwikkelaar voorkeur heeft voor een bijdrage aan de gemeente.

RICHTLIJNEN VOOR HET PROCES VAN CONCRETE INITIATIEVEN

25. Alles wat we in deze reactienota aangeven om aan te passen, wordt aangepast in het beleidskader.
26. We willen de erfgoedcommissie/Gelders genootschap graag in het voortraject betrekken, dus ook in de ontwerpfase(fase3). Ook voor de adviescommissies geldt vanzelfsprekend dat het gemeentelijk beleidskader daarbij leidend is.

Advies Provincie Gelderland

Het ontwerp beleidskader en ruimtelijke studie

In het ontwerp beleidskader initiatieven zon en wind schetst u voorwaarden die de gemeente Duiven stelt aan initiatiefnemers op het gebied van zonneparken en windmolens in het gemeentelijke voorkeursgebied van de gemeente Duiven. Hierbij gaat het om het gebied rondom bedrijventerrein InnoFase/Centerpoort-Noord. Wij vinden het mooi om te zien dat u beleid heeft opgesteld voor de opwek van energie in uw gemeente en dat u ruimte geeft aan participatie. Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het ontwerp beleidskader en daarover advies uit te brengen.

Voorkeurslocatie en ruimtelijke claims

In uw ontwerp beleidskader beschrijft u de voorkeur voor de locatie voor de opwek van energie op en rondom bedrijventerrein InnoFase/Centerpoort-Noord. U heeft een onderzoek laten doen naar de potentieel geschikte gebieden voor de opwek van energie binnen uw gemeente. Dit is ook op te maken uit het rapport van Arcadis “verkenning naar mogelijke locaties grootschalige opwek”. Hieruit volgen meerdere geschikte locaties. Na een participatietraject is er voor gekozen om het gebied op en rond InnoFase/Centerpoort-Noord aan te wijzen als voorkeurslocatie. In het ontwerp beleidskader geeft u echter ook aan dat direct in aansluiting op het bedrijventerrein Centerpoort-Noord in de toekomst mogelijk sprake is van uitbreiding van het bedrijventerrein.

1. Verzoek

Wij worden graag door u geïnformeerd over hoe deze ruimtelijke claims, namelijk de uitbreiding van bedrijventerrein Centerpoort-Noord en de ruimte voor energie opwek, zich tot elkaar verhouden.

Ganzenrustgebied

In en rondom het zoekgebied InnoFase/Centerpoort-Noord bevindt zich een ganzenrustgebied. In gebieden die zijn aangewezen als ganzenrustgebied staat het rustgebied voor overwinterende ganzen centraal. In deze gebieden moeten ruimtelijke ontwikkelingen worden getoetst aan de provinciale verordening. Voor de vraag of een nieuwe activiteit of ontwikkeling binnen een ganzenrustgebied kan plaatsvinden is de locatiekeuze bepalend. Gezocht moet worden naar die locatie in het rustgebied waar de nadelige gevolgen zoveel mogelijk worden beperkt.

2. Advies

Om de meest optimale locatie te bepalen is onderzoek naar de rust en foerageermogelijkheden van de ganzen nodig. Uit het onderzoek moet blijken hoe de ganzen het rustgebied gebruiken, waar de concentratie ganzen hoog of laag is, waar de ganzen eten en rusten en waar bestaande activiteiten zijn binnen het rustgebied. Wij adviseren u hier rekening mee te houden bij concrete initiatieven binnen het ganzenrustgebied.

Brief zonne-energie in Gelderland en provinciaal beleid

Op 2 december 2020 heeft ons college van Gedeputeerde Staten van Gelderland u een brief gezonden om aandacht te vragen voor de ontwikkeling en locatiekeuze van zonne-energie in Gelderland. Als vervolg hierop zijn in actualisatie 8 van de omgevingsverordening benoemd welke punten door de provincie van belang zijn bij de locatiekeuze voor initiatieven. Dit zijn:

- De behoefte aan energieopwekking met zonne-energie;
- De mogelijkheden om binnen het stedelijk gebied en op daken van gebouwen in die behoefte te voorzien;

- De mogelijke nadelige gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit van gebieden of locaties waar zonneparken mogelijk zijn;
- De samenhang met het omliggende landschap;
- De consequenties voor het elektriciteitsnetwerk;
- Het huidige grondgebruik.

3. Advies

Wij adviseren u dan ook om bij concrete initiatieven en ontwikkelingen die passen binnen uw beleidskader met deze punten rekening te houden.

Reactie gemeente

1. Als de gemeente begin 2022 besluit tot medewerking aan een uitbreiding met 15 ha. van Centerpoort-Noord dan blijft er in dit gebied potentie voor de opwek van zonne-energie op gebouwen. Bij de uitgifte worden duurzaamheidseisen aan bedrijven gesteld.
2. De gemeente Duiven is zich bewust van het ganzenrustgebied. In de ruimtelijke studie is een eerste verkenning van de mogelijkheden tot het plaatsen van zonnevelden en windturbines gedaan. Hierbij is ook aandacht besteed aan rustgebieden voor winterganzen. Ook in het beleidskader wordt naar de Omgevingsverordening verwezen. Op concreet projectniveau en met nader onderzoek en eventueel te nemen maatregelen dienen initiatiefnemers te onderbouwen dat er geen overwegende beletselen zijn.
3. Dit advies neemt de gemeente ter harte. In hun projectvoorstel en de ruimtelijke onderbouwing zullen initiatiefnemers moeten onderbouwen hoe hun project in lijn is met de provinciale omgevingsverordening. Dit wordt toegevoegd in het beleidskader.

Advies Gemeente Rheden

1. Continuering overleg

Wij willen onze willen onze waardering uitspreken over de wijze waarop de gemeente Duiven onze gemeente heeft betrokken bij de ontwikkeling van de ruimtelijke studie zon en wind en de bovengemeentelijke afstemming over het 'regionale zoekgebied wind-zon' (WZ. 5) in Duiven en het nabij gelegen 'verkenninggebied extra windturbines' de Beemd-Velperwaarden (RES 1.0). Daarvoor onze hartelijke dank. Wij zien dit als een mooi begin van bestuurlijke en ambtelijke samenwerking over deze gebieden en wij zetten dit graag in de komende jaren met u voort.

2. Lokale en regionale clustering

Zowel in het ontwerp beleidskader als de ruimtelijke studie wordt gesproken over 'clustering'. (p. 14-15 ontwerp beleidskader en p. 9 ruimtelijke studie). Over de reikwijdte van deze clustering hebben wij een opmerking. Wij zien in de stukken graag terug dat de clustering verder reikt dan de gemeentegrenzen van Duiven. Het 'verkenninggebied extra windturbines' de Beemd-Velperwaarden zoals bij u bekend, sluit hier op aan. Dit vraagt bij zowel de uitwerking van het regionale zoekgebied WZ. 5 als het te onderzoeken verkenninggebied de Beemd-Velperwaarden afstemming over de ruimtelijke, milieutechnische, landschappelijke en maatschappelijke impact.

3. Borging regionale afspraken

Met het benoemen van deze ruimtelijke relatie borgen wij de ruimtelijke afspraak groepering windturbines' uit de Regionale Energie Strategie 1.0 (RES 1.0) en spelen wij in op de provinciale brief (d.d. 19 januari 2021) aan de Regio Arnhem Nijmegen waarin het gebied Duiven-Doesburg-Westervoort-Rheden-Zevenaar expliciet is genoemd als kansrijk cluster voor windenergie. Betrokken partijen worden gevraagd elkaar hierover op te zoeken. Daarnaast heeft de gemeente Rheden in het vastgestelde beleidskader Energie en Landschap (d.d. juni 2021) aangegeven zoveel mogelijk aan te sluiten bij regionale clusters. Over de afstemming tussen WZ.5 en het verkenninggebied de Beemd-Velperwaarden blijven wij graag met u in gesprek met dien verstande dat wij er ons van bewust zijn dat de gemeentelijke processen in tempo en dynamiek

van elkaar verschillen.

4. Betrokkenheid inwoners

Wij zijn blij dat u de inwoners van Velp als belanghebbende gaat betrekken bij mogelijke projecten (ontwerp beleidskader, p. 9). Uiteraard zullen wij in overleg met u ook Duiven betrekken bij ontwikkelingen ten aanzien van het verkenningsgebied de Beemd-Velperwaarden.

Reactie Gemeente Duiven

1. De gemeente Duiven waardeert het dat gemeente Rheden een reactie heeft ingestuurd en zet ook graag de bestuurlijke en ambtelijke afstemming voort.
2. De clustering heeft in eerste instantie betekenis op de lokale schaal van de gemeente Duiven. In onze gemeente is er sprake van één clustergebied dat zich bevindt in het regionale zoekgebied WZ5. Dat zoekgebied grenst inderdaad aan een 'verkenninggebied' in Rheden. Zoals bekend is het niet zeker dat dit verkenninggebied de status als RES-zoekgebied zal krijgen. Dat komt aan de orde in het traject naar de RES 2.0. Dan zal ook de relatie met bestaande zoekgebied WZ5 aan de orde zijn.
3. De gemeente Duiven vindt dit eveneens belangrijk en blijft hier graag met de gemeente Rheden en andere partners over in gesprek.
4. Er wordt van initiatiefnemers verwacht dat ze belanghebbenden, conform het beleidskader, blijven betrekken. De gemeente Duiven vindt dit belangrijk. Wij zijn blij om te horen dat gemeente Rheden ook de inwoners uit gemeente Duiven zal betrekken bij de eventuele ontwikkelingen t.a.v. het verkenninggebied de Beemd-Velperwaarden.

4. Zienswijzen en beantwoording

Respondent 1

Zienswijze/reactie

De respondent geeft aan dat het aan zijn/haar hart gaat dat kostbare grond besteed wordt aan zonneparken, terwijl er mensen zijn op de wereld die honger lijden. Daarnaast wordt aangegeven dat, als we toch grond willen besteden aan duurzaam worden, we beter een bos kunnen planten en zonnepanelen op dak van gebouwen te leggen, zoals het gemeentehuis en scholen.

Reactie gemeente

De gemeente onderschrijft het belang dat er zorgvuldig met de grond om gegaan dient te worden. Om de doelen van het klimaatakkoord en de RES te halen is echter óók opwekking van zonne-energie op land als opgave noodzakelijk. Náást de opgave om veel meer zonnepanelen op daken te realiseren.

Respondent 2

Zienswijze/reactie

De respondent geeft aan de voorkeur te hebben voor het plaatsen van zonnepanelen op daken en zo het groen te behouden. Daarnaast wordt benoemd dat windturbines storend zijn in het landschap en dat deze beter op zee geplaatst kunnen worden. De reactie benadrukt het belang van woongebieden en de bewoners.

Reactie gemeente

Zie antwoord respondent 1.

Naast windturbines op zee, zijn ook windturbines op land nodig om de ambities te behalen. Bij de inpassing van windturbines is goede landschappelijke inpassing en het gesprek met de omgeving belangrijk. Dit beleidskader stelt hier voorwaarden aan.

Respondent 3

Zienswijze/reactie

1. Indieners komen op voor de belangen van de bewoners aan de Kievitstraat. Zij vinden dat tot nu toe onvoldoende gewicht is toegekend aan deze belangen. Zij zijn van mening dat de gemeente al op een eerder moment met hen gesproken zou moeten hebben. Insprekers hebben nu al zicht op vier windturbines en daar komen binnenkort nog twee nieuwe turbines bij van het Waterschap. Zij maken zich zorgen over de grote hoeveelheid zonneparken die op én naast hun percelen zijn geprojecteerd.
2. De insprekers zijn van mening dat te veel agrarische gronden verloren dreigen te gaan aan zonnepanelen. Bovendien geven zonneparken in hun directe omgeving visuele hinder en verlies aan landschapskwaliteit.
3. Als suggestie voor het gemeentelijk Beleidskader wind/zon geven zij het voorbeeld van het beleid gemeente Olst-Wijhe in overweging: daar is als voorwaarde gesteld dat alleen medewerking wordt verleend als de ontwikkelaar een akkoord heeft van alle direct omwonenden.

Reactie gemeente

1. De gemeente respecteert de belangen van bewoners van het gebied. Bij behoefte aan extra gesprek staat de gemeente hier voor open.
De gemeente heeft in 2019 een participatietraject doorlopen over de verschillende potentiële locaties binnen de gemeente. Hier is voorkeursgebied InnoFase/Centerpoort-Noord ook aan de orde gekomen. De gemeente heeft daarnaast een informatiebijeenkomst specifiek voor de grondeigenaren georganiseerd. Bij concrete initiatieven is het aan de initiatiefnemers om het gesprek met bewoners te voeren.
2. De gemeente neemt kennis van deze zorg en heeft begrip voor de belangen van bewoners van het voorkeursgebied. Het toevoegen van zonne- en windenergie heeft visuele gevolgen. Door het opstellen van het beleidskader schept de gemeente voorwaarden voor een gedegen proces rondom initiatieven en de landschappelijke inrichting. Het is aan de initiatiefnemers om aan te tonen hoe hun initiatief zorgvuldig ingepast kan worden en hier nader over in gesprek te gaan met o.a. de bewoners van het gebied.
3. Bij initiatieven voor duurzame energie opwekking is een zorgvuldige belangenafweging essentieel (zeker ook de belangen van de bewoners van het gebied). De gemeente kan niet vooraf toezeggen welke belangen hier de doorslag in geven.

Respondent 4

Zienswijze/reactie

Bijlage A: Ruimtelijke studie

1. Uitgangspunten/Beperkingen (p. 7): Van de RWZI ligt een persleiding in oostelijke richting. De consequenties hiervan m.b.t. het beoogde zonnepark zijn niet in kaart gebracht en in het document opgenomen, hetgeen wij een grote omissie vinden en gecorrigeerd dient te worden.
2. Landschappelijk Raamwerk (p. 9, 10, 12): er wordt niet aangegeven wat de ruimtelijke impact is van de ondergrondse infrastructuur. Wij verzoeken dat alsnog te doen.
3. Op de kaart op p. 10 staat een bomenlaan aan de Nieuwgraafsestraat getekend. In Duiven is van een bomenlaan nog geen sprake. Gaat de gemeente deze bomenlaan aanleggen?
4. Is m.b.t. hetgeen vermeld staat op de ecologische kaart op p. 12 recentelijk onderzoek gedaan naar vleermuizen, roeken, zangvogels, vlinders, kleine vogels en kleine zoogdieren? Zo ja, dan verzoeken wij de gemeente deze informatie aan ontwikkelaars te verstrekken. Zo nee, waarom staat dit op deze kaart vermeld? Overigens missen wij andere belangrijke fauna, zoals roofvogels, reigers, ooievaars en ganzen met hun impact t.a.v. windturbines en onderliggende zonnenvelden.
5. Ruimte voor biodiversiteit (p. 13-14): De groenstructuur op en langs het bedrijventerrein vermeldt op p. 14 de verantwoordelijkheid van de gemeente en niet die van de ontwikkelaar, zo ook over de bomen langs de verschillende straten. Wij verzoeken de gemeente dit te bevestigen.
6. Mogelijke locaties van zonnenvelden (p. 16): de totale omvang van de mogelijke locaties is ca. 93 ha bruto. Los van de vraag of alle perceeleigenaren hieraan mee willen werken, vragen wij ons af of het adviesbureau of de gemeente een minimum-maximum bandbreedte qua bruto omvang stelt? Indien dit het geval is verzoeken wij deze bandbreedte m.b.t. de vier locaties – Nieuwgraafsestraat Noord, Nieuwgraafsestraat Zuid, Wijde Wetering Zuidwest en Wijde Wetering Zuidoost. Nergens staat vermeld wat de impact van de dalende SDE++ en de afstand van het onderstation op de (totale) omvang van het zonnepark InnoFase heeft. Dat is een omissie die gecorrigeerd dient te worden.
7. Zon en Wind in het Zoekgebied/Zon in het Zoekgebied (p. 17): waarom is er in de eerste alinea sprake van eerste mogelijkheden? Het voordeel van een oost-westopstelling, namelijk de momenten waarop pieken in de energielevering van panelen naar het net

- komen (2x bij oost-west en 1x bij zuidopstelling), is niet aangegeven noch de negatieve impact t.a.v. grondkwaliteit!
8. Zon en Wind in het Zoekgebied/Wind in het Zoekgebied (p. 18): Waarom staat in de derde kolom niet de (negatieve) impact van lage/hogere windturbines t.a.v. onderliggende zonnevelden vermeldt? Wij verzoeken deze aanvulling toe te voegen. Ook staat niet in de eerste kolom de (negatieve) impact van de huidige vier bestaande windturbines (en de toekomstige vervanging) t.a.v. de onderliggende zonnevelden zal zijn. Wij verzoeken ook deze informatie toe te voegen.
 9. Inpassingsprincipes Zon en Wind/Indicatie Inpassing Zonnevelden (p. 24): onderliggende infrastructuur (gas- en persleidingen) en de implicaties daarvan zijn niet in deze kaart aangegeven. De kaart dient dus aangepast te worden. Welke afstanden tussen windturbines en zonnepanelen moeten ontwikkelaars rekeninghouden?
 10. Inpassingsprincipes Zon en Wind/Inpassingsprincipes Zonnevelden (p. 25-26): is een zonneveld alleen de opstallen binnen het hekwerk of ook de groene ruimte tussen de rijen panelen? Waarom moet (regen)water worden opgevangen? Wij snappen dit niet. Infiltratie in de bodem en natuurlijke afwatering via de weteringen vindt plaats via de tussenliggende watergangen/lopen. Er is geen verharding, dus geen kolken, noch riool.
 11. Zijn de principes voor inpassing vermeld op p. 27-34 een harde eis of een gewenste indicatie? Waarom laat men dat niet over aan de landschapsarchitect van de ontwikkelaars i.s.m. landschapsarchitect van de gemeente? De creativiteit van landschapsarchitect van de ontwikkelaars wordt daardoor niet beperkt. Wij verzoeken dit aan te passen! M.b.t. p. 34 merken wij op dat wat hier voorgesteld wordt, niet rijmt met wat Het Gelders Landschap onder Kommenlandschap verstaat!
 12. Scenario's Zon en Wind/Energiepotentie in drie scenario's (p. 35): wat wordt met het WTG oppervlak op deze kaarten bedoeld? Waarom staan die dan niet reeds bij de bestaande vier windturbines ingetekend?
 13. Scenario's Zon en Wind (p. 37-38): in totaal zijn er 13 velden geselecteerd die beschikbaar worden geacht voor zonne-energie. Zijn deze velden bindend (harde eis) of slechts indicatief? Argument is dat grondpercelen niet met deze indeling matchen. Om die reden kan het niet bindend zijn. En de grondeigenaar moet willen. Wij verzoeken dat in de tekst aan te passen! Zijn de tafelopstellingen bindend of indicatief? Wij pleiten voor het laatste en ontwikkelaars daarin niet te beperken! Een opstelling onder hoek van 20 graden is verledentijd. Eerder in de tekst was er sprake van 2 meter tussen-rijen afstand, nu staat er 2,5 meter. In deze context verwijs ik naar hetgeen in de vorige alinea is gesteld en dat hier niet te herhalen. M.b.t. het berekenen van de energieproductie hanteren wij nieuwe, meer geavanceerde systemen met een hogere opbrengst die tijdens aanvang bouw beschikbaar komen. M.a.w. de daadwerkelijke productie is in ons geval hoger dan aangegeven. De voetafdruk van de windturbines in de kaart van scenario 1 matcht niet met de 25 meter straal in de vorige p. genoemd. Het vierkant is hier groter getekend!
 14. Effect van de bestaande vier windturbines: men heeft dit niet in de studie opgenomen, hetgeen gecorrigeerd dient te worden. Vervanging van de bestaande vier windturbines: men heeft dit niet in de studie opgenomen, hetgeen gecorrigeerd dient te worden.
 15. Locatie en soorten windturbines: zonontwikkelaars hebben de voorkeur voor een minder aantal en hogere windturbines omdat deze minder impact (slagschaduw) op een zonnepark hebben.
 16. Effecten van verschillende bouwfasen zon & wind: men heeft dit niet in de studie opgenomen, hetgeen gecorrigeerd dient te worden. Zonnepark wordt eerder gebouwd dan windpark en dat heeft implicaties.
 17. Wat bedoelt de gemeente met: "plaatsing van zonnevelden zijn richtafstanden kleiner dan bij windturbines."

18. Potentiële energieproductie (p. 45-47): er wordt op p. 45 aangegeven dat in het oostelijk deel van het gebied een bedrijventerrein van ca 15 ha wordt ontwikkeld zonder dit op de kaart aan te geven. Wij verzoeken dat alsnog te doen.
19. Wij kunnen ons niet vinden in de zonnestroomproductie berekeningen, omdat de impact van de vier bestaande windturbines niet is meegenomen en van huidige systemen wordt uitgegaan. Wij missen ook de tijdsdimensie. Immers de ontwikkelingstijd van windparken zijn minimaal tweemaal langer dan voor zonneparken. Ook is geen verband gelegd tussen duurzame e-productie en e-vraag in de gemeente en RES-regio.
20. Bijlage 1 Gehanteerde Milieukundige Contouren (p. 49-51): wij missen de risicokaarten zoals vermeldt in de tabel op p. 50 in het rapport. Tevens missen wij de ondergrondse buisleidingen vermeldt in de tabel op p. 51 in het rapport.
21. Andere punten die wij in dit rapport missen zijn:
 - Schade impact van windturbines m.b.t. het onderliggende zonnenveld (b.v. ijsafzetting, wiekbreuk, brand, e.d.);
 - Impact op de omvang van het totale zonnepark InnoFase als men niet voor windturbines kiest, zoals in omliggende gemeenten het geval is;
 - Waarom de gemeente Zevenaar niet aansluitend wil meedoen hoewel zij zich in RES-regio verband daartoe wel verplicht heeft;
 - De rol van de provincie m.b.t. 50+ MW energieparken;
 - Netaansluiting (bijv. locatie, omvang en inbedrijfstelling van het nieuwe onderstation).

Bijlage B: Beleidskader

1. Scope/Andere technologie (p. 3): wij zien graag een bevestiging dat opslag, op/ontladen, conversie en e-management en andere soortgelijke technologieën niet worden uitgesloten. Liever nog dat innovatieve technologieën worden aangemoedigd, waarbij InnoFase, als Smart Energie Hub, wordt gedragen door gemeenten, provincie en RES en als regionaal voorbeeld dient.
2. Algemene voorwaarden/inleiding (p. 6): wij missen natuurinclusiviteit (biodiversiteit) en klimaatadaptatie in deze alinea.
3. Algemene voorwaarden/tijdsduur functie zon/wind opwek (p. 6): opbouw en afbouw duurt 2 x 6 maanden ofwel 1 jaar en verzoeken derhalve de omgevingsvergunning met 1 jaar te verlengen tot 26 jaar plus een verlengingsoptie van 5 jaar. Door intensieve landbouw is de grond verarmd. Ons natuurinclusieve zonnepark zorgt voor grondverrijking en willen dit niet terug brengen naar de oude verarmde staat. Er dient dus te staan dat initiatiefnemers aan grondverrijking moeten voldoen.
4. Algemene voorwaarden/economische haalbaarheid (p. 7-8): waarom moet de initiatiefnemer inzage in de economische haalbaarheid/business case geven? Is dit een eis of een wens? In hoeverre wil de gemeente inzage hebben?
5. Algemene voorwaarden/herkomst financiering (p. 8): verzoek om deze paragraaf explicieter te maken, te onderbouwen en te motiveren. Wat verstaat de gemeente onder de gehanteerde begrippen? Hoe gaat de gemeente om met de situatie als de financiering bij indiening van het initiatief nog niet (definitief) vaststaat?
6. Algemene voorwaarden/overleg (p. 8-9 procesparticipatie): wat verstaat de gemeente onder het begrip omwonenden? Particuliere huishoudens die binnen de gemeente op 600-800 meter van het zonnepark wonen of ook bedrijven en instellingen? Overigens pleiten wij niet voor een bandbreedte van 600-800 meter van het zonnepark, maar voor een eenduidige afstand van 600 meter waarbij wij erop wijzen dat gemeenten 400 meter aanhouden. Het begrip stakeholders (belanghebbenden in het Nederlands) is breder dan de gemeente aangeeft. Het omvat natuur- en milieuorganisaties, VVV en andere belanghebbende organisaties.

7. Proces- en financiële participatie/inleiding (p. 9): eerste alinea laatste zin is niet af. Graag vernemen wij wat de gemeente onder de begrippen verstaat. Tevens vragen wij of dit eisen of wensen zijn? Wij vinden dat de gemeente te ver gaat in aan te geven dat het om obligaties moet gaan/gaat! Is het niet te taak, verantwoordelijkheid en bevoegdheid van de ontwikkelaar om te bepalen welke financieringsvorm wordt gekozen?
Tweede alinea eerste zin klopt taalkundig niet.
Derde alinea laatste zin verzoeken wij om een toelichting wat dit concreet inhoudt.
8. Proces- en financiële participatie (p. 9): zie opmerking over 600-800 meter bandbreedte hierboven. We verzoeken wat de gemeente bedoelt met afhankelijk van de zichtbaarheid in de laatste zin in de voorlaatste alinea? Dat deze omwonende in het zicht van het zonnepark wonen? Gaat het daarbij om het gehele zonneveld (van alle zonontwikkelaars tezamen) of om alleen het zonnepark van de desbetreffende ontwikkelaar? Betreft de laatste alinea alleen windturbines of ook zonnevelden?
9. Participatieplan (p. 9-10): is de gemeente ook toehoorder bij de omgevingsdialoog van de directe omgeving? Kan de gemeente voorbeelden van aanwijzingen geven, zoals vermeld staat in de eerste zin van de laatste alinea.
10. Proces- en financiële participatie (p. 10-11): m.b.t. de laatste alinea willen wij de gemeente aangeven dat een zonnepark een elektriciteitscentrale is en dat het ontwikkelen, bouwen en beheren van een zonnepark core business van de initiatiefnemer is. In deze context heeft een ontwikkelaar een eigen visie op zeggenschap. In de eerste alinea geeft de gemeente aan dat zij toetst of een optimale inspanning is verricht. Graag vernemen wij welke criteria hierbij gehanteerd worden en wat de gemeente onder een optimale inspanning verstaat. Verder vernemen wij graag wat de gemeente verstaat onder recht doet aan de wensen van de omgeving en wat een haalbare business case is.
11. Proces- en financiële participatie/lokaal mede-eigenaarschap (p. 11): Wat verstaat de gemeente onder eigendom productie-installaties? In de volgende paragraaf geeft de gemeente aan dat het om eigendom van de energieproductie gaat! Dit zijn tegenstrijdigheden.
12. Proces- en financiële participatie (p. 11): wat verstaat de gemeente onder een sluitende business case? In de eerste zin van de tweede alinea heeft de gemeente het over obligaties. Obligaties is vreemd en niet eigen vermogen. De laatste zin van de tweede alinea is onduidelijk wat het laatste deel betreft. Wij verzoeken de gemeente dat toe te lichten.
13. Proces- en financiële participatie/omgevingsfonds (p. 11): wij pleiten voor een onafhankelijk bestuur van dit fonds.
14. Proces- en financiële participatie/bovenwettelijke financiële ruimte (p. 12): op hetgeen in de derde alinea hebben wij reeds ons standpunt hiervoor gegeven. Gemakshalve verwijzen wij hierna.
15. Ruimtelijke inpassingsvoorwaarden/ruimtelijke studie... (p. 13): in de tweede paragraaf van dit schrijven hebben wij feedback gegeven op dit rapport. Gemakshalve verwijzen wij daarnaar toe.
16. Ruimtelijke inpassingsvoorwaarden/landschappelijk 'groenblauw' raamwerk (p. 13-14): in de vierde alinea van onder op p. 14 lezen we dat ook buiten het projectgebied wij in ons inpassingsplan rekening moeten houden met landschapsontwikkeling en-beheer. Graag vernemen waarom de gemeente dat wil en wat onder projectgebied en buiten wordt verstaan? De gemeente toetst op de mate van een effectieve en aantoonbare bijdrage aan het maatschappelijk raamwerk. Graag vernemen wij welke toetscriteria daarbij worden gehanteerd en hun wegingsfactor. Tot slot verzoeken wij de gemeente aan te geven wat onder effectieve en aantoonbare bijdrage wordt verstaan. Welke grondslag hanteert de gemeente wat er in de laatste zin van deze alinea staat beschreven.

17. Ruimtelijke inpassingsvoorwaarden/inpassingsprincipes zonnevelden (p. 15): zie opmerkingen die wij reeds in de ruimtelijke studie hebben gemaakt m.b.t. bovenstaand onderwerp. In de laatste alinea staat beschreven dat een project moet bestaan uit aaneengesloten kavels met zonnevelden. Wij willen dat veranderen dat in het totale zonnepark, dat de drie zonneparkprojecten omvat, alle kavels bij voorkeur aaneengesloten zijn. Dit voorkomt dat initiatiefnemers onderling grondposities moeten 'ruilen'!
18. Richtlijnen .../Inleiding (p. 16): graag vernemen wij voorbeelden van maatwerkeisen zoals in de laatste alinea staat vermeld.
19. Richtlijnen .../Overeenkomst (p. 16-17): graag ontvangen wij z.s.m. voorafgaand aan het indienen van het projectvoorstel een concept anterieure overeenkomst.
20. Richtlijnen .../Formele ruimtelijke procedure (p. 17): voorlaatste zin 2021 moet 2022 zijn.
21. De volgende onderwerpen ontbreken tot slot:
 - Afstemming projectvoorstellen
 - Faseverschil ontwikkeling zonnepark versus windpark (en de implicaties daarvan)
 - Planning van processtappen
 - Beoordelingscommissie (wie beoordeelt wat¹)
 - Gewenste meerwaarden
 - Gewenste innovaties
 - Netaansluiting issue
 - Gemeentelijk streven om ontwikkelaars de mogelijkheid te bieden om SDE-aanvraag najaar 2022 te kunnen indienen
 - Smart Energy Hub link

Reactie gemeente

A Ruimtelijke studie

1. Ten behoeve van deze studie zijn de buisleidingen volgens de Risicokaart geraadpleegd. Deze zijn meegenomen in de analyse. Overige leidingen zoals persleidingen zijn inderdaad niet meegenomen. Alle factoren die meegewogen zijn in de analyse zijn weergegeven in de bijlage. De zonnevelden zoals deze nu zijn weergegeven, vallen buiten de richtafstanden van deze buisleidingen en de andere milieuaspecten. Bij een officiële aanvraag, dient uiteraard voldaan te worden aan alle veiligheidseisen.
2. De bestaande ondergrondse infrastructuur is, middels de risicokaart, meegenomen in de berekeningen. In toekomstige, concrete initiatieven voor zon en wind zal de ruimtelijke impact van ondergrondse infrastructuur in het landschappelijk inpassingsplan moeten worden opgenomen.
3. De bomenlaan langs de Nieuwgraafsestraat hoort bij het nog verder te ontwikkelen landschappelijk raamwerk. Het is een voorbeeld waarvan ontwikkelaars een substantiële bijdrage wordt verwacht. Over de bijdrage aan het landschappelijk raamwerk worden afspraken gemaakt met de ontwikkelaar(s).
4. Er heeft soortgericht onderzoek plaatsgevonden naar vleermuizen, roeken, winterrustgebieden en algemene broedvogels in het kader van de omgevingsvergunning voor de windturbines InnoFase. De rapportages zijn openbaar beschikbaar via ruimtelijke plannen.nl. Daarnaast is de kaart op p. 12 bedoeld als indicatie voor waar ecologische waarde in het gebied gecreëerd kan worden en voor welke soorten dit kan functioneren. Het is geen totaalbeeld van de effecten van de plannen op alle soortgroepen. Toetsing op

eventuele nadelige effecten op bijvoorbeeld roofvogels en ganzen zal per project in een toetsing Wet natuurbescherming verder beschouwd moeten worden.

5. De gemeente is verantwoordelijk voor de inrichting van het gemeentegroen direct grenzend aan het bedrijventerrein InnoFase/Centerpoort-Noord. Ontwikkelaars van zon en wind zullen een bijdrage moeten leveren aan overige delen van het landschappelijk raamwerk. De gemeente voert de regie en maakt hierover bij concrete initiatieven afspraken met de ontwikkelaars.
6. De gemeente stelt geen minimum-maximum bandbreedte qua bruto omvang.
7. Wij hebben de tekst in het rapport veranderd in 'eerste verkenning van de mogelijkheden'.
8. Deze opsomming is bedoeld om inzicht te verkrijgen in het verschil tussen de hoogtes. De effecten van de windturbines op de onder- en omliggende zonnevelden is wel meegenomen in de berekening naar de opbrengsten in het kader van een scenario afweging. Dit staat kort beschreven op p. 37.
9. Zie antwoord vragen 1 en 2. De voetafdruk waar in dit rapport rekening mee is gehouden staat beschreven op p. 37. Dit betreft een indicatieve waarde.
10. Met 'zonneveld' wordt bedoeld de zonnepanelen, de ruimte tussen de rijen en de ruimte voor alle technische voorzieningen die horen bij de zonnepanelen, bijvoorbeeld de transformatoren.
Regenwater wordt inderdaad op een natuurlijke manier geïnfiltreerd in de bodem en afgevoerd via het bestaande watersysteem.
11. Het gaat in dit geval om een beleidskader met principes en uitgangspunten waarmee rekening moet worden gehouden bij de toetsing van voorstellen. Het is bedoeld om ecologische waarden en eenheid in de vormgeving van de zonnevelden te garanderen. Er zal altijd maatwerk mogelijk zijn. In het landschappelijk inpassingsplan worden de definitieve afspraken met de ontwikkelaar vastgelegd. Met beplanting die past in het kommenlandschap wordt inheemse beplanting bedoeld die hoort in de komgebieden.
12. Met 'WTG oppervlak' worden mogelijke locaties voor nieuwe windturbines binnen het zoekgebied bedoeld. Dit gebied is bepaald in de ruimtelijke studie. In de directe omgeving van bestaande windturbines is er geen potentie voor nieuwe windturbines.
13. De opbrengstberekening geeft een indicatie voor de energieopbrengst van diverse zonneparkscenario's. Het doel van deze analyse is om een afweging te maken tussen de gedefinieerde scenario's. De studie bevat diverse aannames met als doel om deze afweging te maken. Die aannames zijn geenszins normstellend voor de eventueel verdere ontwikkeling van zonne-energie.
Voor de berekening van de potentiële opbrengst zijn per scenario alle mogelijke zonnevelden in het gebied geselecteerd. Dit betekent niet per se dat deze velden ook gerealiseerd gaan worden. De gebieden betreffen indicatieve locaties waarbij in deze fase grondeigendom niet als onderscheidende factor is meegewogen in de berekening.
In de tekst staat inderdaad foutief 2,5 meter. Dit moet zijn 2 meter en wordt aangepast in het rapport.
14. De effecten van de vier bestaande windturbines zijn meegenomen in de raming van de energieopbrengst. De zogeeffecten van de windturbines hebben invloed op mogelijk toekomstige windturbines. Dit is berekend in het windopbrengstmodel. Bij de bepaling van de zonopbrengst is met dit windpark rekening gehouden door zonnepanelen uit te sluiten op turbinelocaties en kraanopstelplaatsen. Ook zijn schadueffecten op het zonnepark berekend.
Er is vooralsnog geen scenario voorzien waarin het bestaande windpark Duiven wordt

vervangen. Dit windpark bestaat momenteel 7 jaar. Er is nog geen concreet zicht op een termijn wanneer de 4 windturbines worden vervangen.

15. De voorkeur van de respondent voor hoge windmolens is voor kennisgeving aangenomen.
16. Het RES-zoekgebied WZ5 kenmerkt zich door een combinatie van wind- en zonne-energie. Dat is positief vanuit zowel energie- alsmede ruimtelijke aspecten. In die gevallen waar een initiatief voor zonneparken zou samenvallen met een potentieel windturbinegebied (WTG) zal de gemeente beoordelen hoe er hiermee rekening wordt gehouden. Als een zon-initiatief een duidelijke belemmering zou vormen voor een reële windmolen-potentie, dan kan de gemeente besluiten op dat punt geen medewerking te verlenen
17. Richtafstanden betreffen vuistregels van afstanden van zon- en windparken tot bepaalde infrastructuur, objecten of andere functies. Voor windenergie worden deze richtafstanden vaak ingegeven door externe veiligheidsoverwegingen. Doordat externe veiligheid een minder grote kwestie is bij zonneparken, zijn de richtafstanden hierdoor lager.
18. De potentiële locatie voor uitbreiding van het bedrijventerrein ligt tussen de Kosterstraat en de Giesbeeksestraat. Dit wordt aangeduid op de kaart op p.45.
19. De uitgevoerde opbrengstberekeningen bevatten indicatieve waarden met algemene aannames en hebben als doel om een onderlinge afweging tussen scenario's te maken. De effecten van de vier bestaande windturbines zijn meegenomen bij de bepaling van de energieopbrengst. De zogeeffecten van de windturbines hebben invloed op mogelijk toekomstige windturbines. Dit is berekend in het windopbrengstmodel. Bij de bepaling van de zonopbrengst is met dit windpark rekening gehouden door zonnepanelen uit te sluiten op turbinelocaties en kraanopstelplaatsen. Ook zijn schaduweffecten op het zonnepark berekend
Voor beantwoording over de tijdsdimensie verwijzen wij naar voorgaand antwoord nr. 16.
20. De aspecten waarmee in deze eerste ruimtelijke studie rekening mee is gehouden zijn opgenomen in de bijlagen. Dit betreft een eerste indicatieve en niet-uitputtende studie om een beeld te krijgen van de mogelijkheden in het gebied en de daarbij horende energieopbrengsten. Bij een aanvraag dient te allen tijde alle wettelijke/ milieurechtelijke aspecten meegenomen te worden.
21. - Dit is geen zaak voor het beleidskader.
 - In deze studie is gekozen voor een optimalisatie van wind en zon samen
 - Het is niet aan de gemeente Duiven om uitspraken te doen over de gemeente Zevenaar.
 - Mocht blijken dat het gaat om een zonneproject met 50+MW, dan is de provincie vooralsnog bevoegd gezag.
 - De netaansluiting is inderdaad buiten deze studie gelaten. Vanzelfsprekend dient er voor de realisatie door de ontwikkelaar overleg plaats te vinden met de netbeheerder.

B Beleidskader

1. Er wordt in de tekst een passage over innovatie opgenomen. De gemeente staat open voor innovatie en wil ruimte bieden aan alternatieven. Daarnaast staat de gemeente in principe ook open voor oplossingen gerelateerd aan systeemefficiëntie. Ervaringen zullen gedeeld worden in RES-verband.
2. De betreffende opsomming is niet uitputtend. Wel worden klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatieve doeleinden opgenomen in deze tekst.
3. We zien een zonnepark als een tijdelijke invulling. De gemeente kiest ervoor om medewerking te verlenen voor een termijn van 25 jaar. De huidige bestemming van de betreffende gronden blijft gelden. In afwijking van deze bestemming kan gedurende een periode van 25 jaar een zonnepark worden geëxploiteerd.

4. Deze passage wordt aangepast. De initiatiefnemer hoeft geen inzage te geven in de businesscase, maar dient wel de financiële haalbaarheid van het plan aan te tonen.
5. Deze passage wordt aangepast. Het is begrijpelijk dat enkele elementen rondom de financiering bij het indienen van een eerste voorstel nog niet helemaal vast staan. We verwachten dat de gehele financiering bij de eventuele vergunningverlening voldoende vast staan. Hierover maken we afspraken, welke we vastleggen in een overeenkomst.
6. De gemeente is zich ervan bewust dat het begrip belanghebbenden breder is. Dit wordt aangepast in de tekst. Voor zonnenvelden gebruiken we een vuistregel van minimaal 600 meter tot maximaal 800 meter. Deze straal wordt in overleg bepaald en is mede afhankelijk van de betreffende kavels, de ligging, wat er in de nabijheid is en de zichtbaarheid. De gemeente Duiven kijkt hier per geval in mee.

Voor wind houden we 10x de tiphoogte als definitie van de omgeving, dit in lijn met de juridische uitspraak over belanghebbenden bij windparken.

7. De taalkundige opmerkingen worden verwerkt in het beleidskader.
De begrippen procesparticipatie en financiële participatie zijn in de tekst reeds uitgelegd. Gemeente Duiven ziet procesparticipatie als eis. De gemeente verwacht dat ontwikkelaars zich maximaal inspannen om aan het streven van minimaal 50% lokaal eigendom te kunnen voldoen. We zien obligaties als een van de verschillende vormen van financiële participatie. Dit wordt ter verduidelijking aangepast in het beleidskader.
8. De eerste zin van de laatste alinea heeft betrekking op initiatieven voor windturbines en zonneparken. De belanghebbenden kunnen per initiatief verschillen, maatwerk is essentieel. De laatste zin heeft betrekking op initiatieven op windturbines. Zie ook antwoord 6.
9. De gemeente is geen toehoorder bij de individuele gesprekken met de directe omgeving. Bij bredere bijeenkomsten zal de gemeente als toehoorder aansluiten. Het is aan de initiatiefnemer om de bevindingen hiervan in verslaglegging vast te leggen.
Een voorbeeld van een aanwijzing is bijvoorbeeld om een bepaalde belangenroep te betrekken in het participatieproces.
10. De gemeente begrijpt het belang van de ontwikkelaar. Dit betreft een kwalitatieve toetsing. De initiatiefnemer dient voor te leggen hoe de proces- en financiële participatie is uitgevoerd, wat de resultaten daarvan waren en hoe dit meegenomen is in het projectplan.
Met een haalbare businesscase wordt bedoeld dat de initiatiefnemer de financiële haalbaarheid van het plan dient te onderbouwen.
11. De tekst wordt veranderd in lokaal eigendom.
12. Deze tekst wordt aangepast in het beleidskader. Financiële participatie hoeft niet per se in de vorm van obligaties. In de Participatiewaaijer zijn de verschillende vormen van financiële participatie omschreven, deze lijn nemen we over in het beleidskader. Daarbij blijft het streven naar 50% lokaal eigendom en zeggenschap.
Met een sluitende businesscase wordt bedoeld dat de initiatiefnemer de financiële haalbaarheid van het plan dient aan te tonen. Deze passage wordt aangepast.
13. In de tekst van het beleidskader is reeds opgenomen dat er een onafhankelijk bestuur kan worden aangesteld.
14. Reeds beantwoord in onderdeel A.
15. Idem
16. De gemeente kiest voor clustering van zon en wind in dit zoekgebied. Tegelijkertijd dient het landschap en de biodiversiteit versterkt te worden. Daarom wordt van de ontwikkelaars een bijdrage in het landschappelijke raamwerk en een landschappelijk inpassingsplan gevraagd. Hierover worden nadere afspraken gemaakt met de ontwikkelaars. Dat is maatwerk: naarmate een zonnepark groter is, zal een grotere

bijdrage worden verwacht. Belangrijk is dat aantoonbaar (hetzij fysiek, hetzij met financiële bijdragen) geborgd wordt dat het landschappelijk raamwerk wordt versterkt.

17. Dat is een terecht punt. Wij zullen de tekst daarop aanpassen.

18. Dit is maatwerk en afhankelijk per situatie, dit wordt dan pas concreet.

19. De gemeente doet hier een voorstel voor, zoals beschreven op p. 17.

20. Dat klopt, de tekst wordt aangepast naar 2022.

21.

- Afstemming projectvoorstellen

Dit is een terecht punt, dit is wenselijk voor het afstemmen van de plannen op elkaar en ook voor de communicatie. Hierover wordt een passage toegevoegd in het beleidskader.

- Faseverschil ontwikkeling zonnepark versus windpark (en de implicaties daarvan) → zon versus wind

De fases van de ontwikkeling van een zonnepark en windpark kunnen verschillen. De gemeente ziet kansen voor de combinatie van zonnepark en windpark. Dit is afhankelijk van de initiatieven die uit de markt komen.

- Planning van processtappen

De richtlijnen voor het proces van concrete initiatieven zijn beschreven in hoofdstuk 6. Een planning is afhankelijk per project en wordt daarom niet opgenomen in het beleidskader.

- Beoordelingscommissie (wie beoordeelt wat: één voor wind en één voor zon?)

De gemeente beoordeelt zelf de initiatieven, er bestaat geen voornemen voor specifieke beoordelingscommissies.

- Hoe wordt beoordeeld: wat zijn de beoordelingscriteria en hun onderlinge weging

Het beleidskader beschrijft de beoordelingscriteria waaraan getoetst wordt, er is geen sprake van een onderlinge weging.

- Gewenste meerwaarden

De meerwaarden zijn in het beleidskader en ruimtelijk kader omschreven. Verdere specificering volgt bij concrete initiatieven.

- Gewenste innovaties

In het beleidskader wordt een passage over innovatie toegevoegd.

- Netaansluiting issue

Dit wordt al benoemd in het beleidskader. Daarbij staan we ook open voor innovatie.

- SDE-subsidies: De gemeente begrijpt het belang hiervan, maar kan geen garanties geven ten aanzien van indieningsmijnen.

- Smart Energy Hub InnoFase:

Dit zal genoemd worden in de passage over innovatie, die toegevoegd wordt.

Respondent 5

Zienswijze/reactie

1. In het gemeentelijk kader is de landschappelijke inpassing vrij ver uitgewerkt. De achtergrond daarvan steunen we, namelijk goed ingepaste zonneparken met een meerwaarde voor de omgeving qua biodiversiteit. De voorschriften zijn soms echter dermate dwingend, dat ze onze landschapsarchitect en de omgeving alle creativiteit ontnemen. Graag zien wij dat de inpassingsvoorschriften een advies zijn, waarop onderbouwd kan worden afgeweken.
2. Wij missen in de studies een aantal kabels en leidingen naast de wel ingetekende gasleiding, die van invloed zijn op het ontwerp en inpassing van de parken. Zo loopt er een brede strook van 25 meter aan kabels en leidingen ten noorden van de A12 die de

plaatsing van panelen verhindert. Ook loopt er een persriool over het InnoFase terrein die de inpassing van de zonneparken beïnvloedt. Op zich geen probleem, maar wel in combinatie met alle dwingend voorgeschreven andere inpassingsmaatregelen. Geef de ontwikkelaar de ruimte om met een creatief en goed ontwerp te komen, rekening houdend met alle wensen en beperkingen. Zo kunnen we bijvoorbeeld de ruimte boven leidingen goed benutten voor de 20% kwaliteitsverbetering.

3. Wij zetten ons voor grotere zonneparken graag in om tot 50% lokaal eigenaarschap te komen, of een vergelijkbare manier waarop 50% van de waarde van het zonnepark bij de omgeving terecht komt. Graag gaan we daar de dialoog aan met de omgeving en de energiecöoperatie om dit goed in te vullen. De tekst uit het beleid wordt soms echter zo specifiek, dat alle ruimte uit het gesprek verdwijnt. Op andere momenten zit deze er wel in. Een specifiek punt zouden wij er graag uit hebben, simpelweg omdat deze specifieke vorm voor een klein en vaak ook niet voor een groter zonnepark haalbaar is. "Concreet wordt verwacht dat de initiatiefnemer initieel tenminste 50% van de hoogte van het eigen vermogen in de vorm van obligaties beschikbaar stelt."
4. In het ontwerp beleidskader staat: "Het planologisch régime hiervoor is het verlenen van een tijdelijke omgevingsvergunning van maximaal 25 jaar". Wij zouden er voor willen pleiten dit te verlengen tot in ieder geval 26 jaar en het liefst 31 jaar. In de praktijk kost het een half jaar om een zonnepark te bouwen en een half jaar om hem weer af te breken. De businesscase van een zonnepark is uitgerold op 25 of 30 jaar. Om het zonnepark goed te benutten is een vergunning van 26 jaar noodzakelijk. Omdat het zonnepark na 25 jaar zeker nog 5 jaar mee kan, is een periode van 31 jaar ideaal.

Reactie gemeente

1. Het gaat in dit geval om een beleidskader met principes en uitgangspunten. Het is bedoeld om ecologische waarden en eenheid in de vormgeving van de zonnevelden te garanderen. Er zal altijd maatwerk nodig zijn. In het landschappelijk inpassingsplan worden de definitieve afspraken met de ontwikkelaar vastgelegd.
2. Dit kader betreft enkel een eerste ruimtelijke studie naar de mogelijkheden van wind en zon in het gebied en stelt aan de hand daarvan richtlijnen op. De gemeente staat open om initiatieven op een zo goed mogelijke manier in te vullen.
3. Deze tekst wordt aangepast in het beleidskader. Financiële participatie hoeft niet per se in de vorm van obligaties. In de Participatiewaaijer zijn de verschillende vormen van financiële participatie omschreven, deze lijn nemen we over in het beleidskader. Daarbij blijft het streven naar 50% lokaal eigendom en zeggenschap.
4. Zie respondent 4, beleidskader, antwoord 3.

Respondent 6

Zienswijze/reactie

1. Het rapport SAB/Pondera geeft vanaf vier standpunten visualisaties van de opties voor windparken 120-120 140-142 en 160-160; deze zijn inzichtelijk. In de plaatjes in het rapport lijken de as- en tiphoogtes van de opties niet veel te verschillen, in werkelijkheid zal dit wel degelijk in het oog springen, zeker bij bepaalde lichtval en afhankelijk van de reflectie van zonlicht door mast en wieken. Wij menen dat hiermee rekening gehouden moet worden door een bewegende visualisatie (bijv. windplanner.com) en met diverse intensiteit en invalshoek van zonlicht, resp. diverse reflectie-intensiteit. Ook zijn er geen visualisaties opgenomen vanaf Velp bedrijventerrein de Beemd, locatie Broekdijk langs de Velperwaarden. Wij constateren dat inwoners van onze woonwijk Velp-Zuidoost op grond van de vigerende afstandsnorm bij de 160-160 windparkoptie belanghebbenden zijn.

2. Het rapport vermeldt (p. 23) als inrichtingsprincipe voor een nieuw windpark: *'Wanneer een keuze wordt gemaakt voor een nieuwe hoogte windturbine geldt dat voor alle overige nieuwe turbines in het gebied.'* Dit geldt met terugwerkende kracht evenzeer, wat ons betreft. Een windpark vanaf onze (over)zijde van de rivier op de gezichtseinder springt het minst in het oog springt, en is visueel het minst storend, indien de hoogte van een nieuw windpark overeenkomt met het bestaande windpark InnoFase, of -maximaal- aan de hoogte van het vergunde windpark van WRIJ. Ofwel de 120-120 dan wel de 140-142 variant. De 160-160 variant wijkt visueel zeer sterk af van de genoemde windparken, zeker in het landschapsperspectief over de rivier. Ook zal deze het hoogte het zicht vanuit de Liemers op de Veluwezoom domineren. Wij menen daarom dat vanwege de landschappelijke impact in het Beleidskader de variant 160-160 dient te worden geschrapt.
3. Het ontwerp Beleidskader vermeldt *'Met [...] het vastleggen [...] voor concentratie van wind- en zonne-energie in het gebied WZ5 ontwikkelt het hele gebied zich nog meer als een energielandschap dan nu al het geval is. Hierdoor verandert het uiterlijk en de beleving van het landschap in dit deel van de gemeente sterk. Dat hoort bij de uitgesproken voorkeur voor clustering en niet voor versnippering over de andere delen van de gemeente.'* Ook dit aspect van ontwikkeling is voor de landschapsbeleving vanuit Velp, met name vanaf de Broekdijk en Lathumseveerweg, bepalend. Zo zien wij dat de massieve bouw van de bedrijfshal van het circulaire bedrijf InSus de gezichtseinder over de rivier onverwacht en opvallend bepaalt. Wij begrijpen de opzet en uitbouw van InnoFase als circulair bedrijfspark en energiepark. Daarom pleiten wij voor het maximaal realiseren van zon-op-dak op te ontwikkelen bedrijfshallen en parkeergelegenheid, evenals op bestaande bedrijfshallen. Duiven kan daarin op InnoFase een voortrekkersrol innemen. Zo wordt dit maximaal complementair met zon-op-land, en hoeft het areaal zonnevelden zoals in het onderzoek van SAB/Pondera beschreven, minder grondoppervlak te beslaan.
4. Het ontwerp Beleidskader vermeldt (p14): *[...] heeft de provincie Gelderland in haar Omgevingsverordening regels gesteld voor wanneer er sprake is van ganzen-foerageergebieden. In de nieuwste versie van deze verordening (2021) staan meer mogelijkheden. Het beschermingsregime biedt ruimte voor ontwikkeling, zolang de functie van het rustgebied behouden blijft of wordt gecompenseerd.'* Vanwege het onderzoek naar leefgebied van de wespandief volgt gemeente Rheden het moratorium op het extra verkenningsgebied (RES 2.0) voor wind in de Velperwaarden. Wij zien dat hier druk is op de corridor voor trekvogels. Die omvat nu grofweg de uiterwaarden (Natura2000 Rijntakken), samenvallend met het Rivierklimaatpark. Bouw van windturbines (WRIJ windpark; technische ruimte voor RES windgebied in blauwe cirkel) nabij de dijk aan de zuidoever betekent extra inperking en versmalling van die corridor. Het windpark Koningspleij heeft hierop vanaf 2022 ook effect. Ook de ontwikkeling van windpark WRIJ is al zeer dicht bij rivier en uiterwaard, met mogelijk effect op trekvogels en ganzenrustgebied. Hoe wordt het cumulatieve effect van meerdere, ongelijktijdig gerealiseerde windparken op nabije Natura2000 (Rijntakken) gebieden Hondsbroekse Pleij, Velperwaarden en Koppenwaard beoordeeld? Het is de vraag of mitigerende maatregelen (tijdelijke stilstand, kleur van de wieken, afschrikking, of andere innovatieve technieken) voldoende zijn om letsel en sterfte onder vogels te voorkomen. Hoe wordt dit onderzocht en gemonitord, ook in samenhang met de andere genoemde windparken? Vanuit natuurbelang zijn wij daarom tegenstander van de plaatsing van windturbines dicht bij de rivier dan het bestaande windpark InnoFase.

Reactie gemeente

1. De visualisaties geven een (statisch) beeld van hoe de verschillende hoogtes van de windturbines zichtbaar zullen zijn. Ook deze visualisaties zijn gebruikt om een afweging te

maken in de verschillende scenario's. Bij concrete initiatieven voor windturbines kan een ontwikkelaar eventueel bewegende visualisaties gebruiken om een beeld te krijgen van de impact van een windturbine in de omgeving.

Ten aanvulling op onze visualisaties hebben wij nog een extra visualisatie vanuit Velp toegevoegd. De opgevraagde locatie was niet beschikbaar voor dit programma, derhalve is gekozen voor een andere locatie welke het meest bij de gevraagde locatie overeen komt.

2. Zie gezamenlijk advies van de Erfgoedcommissie Duiven-Zevenaar en het Gelders Genootschap, antwoord 18.
3. De gemeente onderschrijft het belang van het plaatsen van zonnepanelen op daken van bijvoorbeeld (nieuwe) bedrijven. Dit beleidskader richt zich niet op deze opgave. Maar om het belang te duiden wordt de tekst van het beleidskader aangepast en wordt deze opgave wel benoemd. Er wordt in de RES al uitgegaan van grote inzet op zon op dak (0,49 TWh). Maar om de totale ambitie te realiseren zijn zon op dak als zon op land nodig. Dit is dus al complementair aan elkaar.

Gemeente Duiven blijft inzetten op bewustwording rondom zon op (bedrijfs)daken. Daarnaast kijkt de gemeente – in regionaal verband – wat de nieuwe wetgeving vanuit de Omgevingswet voor mogelijkheden biedt om zon op industriële daken verplicht te stellen. Indien de wetgeving dat toelaat, is de gemeente bereid deze mogelijkheden toe te passen.

4. In de ruimtelijke studie is gekeken naar algemene invloedzones van Natura 2000-gebied en andere beschermde gebieden. Er is echter nog geen specifieke toetsing van aantasting aan natuurwaarden of instandhoudingsdoelen van gebieden gedaan. Toetsing aan de Wet natuurbescherming (soortbescherming en gebiedsbescherming) en andere natuurwetgeving zal per project nog getoetst worden. In deze toetsingen wordt ook naar cumulatieve effecten met andere windparken gekeken.

Respondent 7

Zienswijze/reactie

Beleidskader

1. Op p. 6 is opgenomen dat “de levensduur van een zonnepark op dit moment ongeveer 25 jaar is”. Daarom wordt er gekozen voor het verlenen van een tijdelijke omgevingsvergunning van maximaal 25 jaar. De levensduur van een zonnepark is echter zeker 30 jaar. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid en economische haalbaarheid achten wij het daarom wenselijk om omgevingsvergunningen voor zonneparken te verlenen voor 30 jaar.
2. In het verlengde hiervan wordt opgemerkt dat er tijdelijke vergunningen worden verleend waarbij na afloop van deze periode het land weer in gebruik wordt genomen voor agrarische doeleinden conform de onderliggende bestemming. Voor de grondeigenaren is het van belang dat zij de percelen, na de exploitatiefase van het zonnepark, weer ten volle kunnen benutten. Echter ongeveer 20% van het areaal wordt in beslag genomen door landschappelijke inpassing. In sommige gevallen heeft de, in de ruimtelijke visie opgenomen, inpassing ook een redelijk duurzaam karakter zoals struweel en natuurvriendelijke oevers. Kan de gemeente uitleggen hoe deze landschappelijke inpassing zich verhoudt met de agrarische functie en toezeggen dat de grondeigenaren de grond weer ten volle in gebruik kunnen nemen?
3. Op p. 10 is opgenomen dat “wanneer een lokaal actieve energiecoöperatie (al functionerend of in oprichting) interesse toont in actieve deelname aan het project, zij vanaf het begin een vaste gesprekspartner van de initiatiefnemer is. De gemeente verwacht dat beide tot onderlinge afspraken komen”. Daarnaast is op dezelfde p.

opgenomen “De initiatiefnemer verkent tijdens de omgevingsdialoog ook de wensen uit de omgeving voor de wijze en omvang van financiële participatie aan een project. Een actieve lokale energiecoöperatie krijgt de gelegenheid om vormen van zeggenschap over ontwikkeling, realisatie en beheer alsook mede-eigenaarschap met de initiatiefnemer af te spreken. De gemeente brengt partijen bij elkaar en stimuleert het onderlinge overleg”. Voor ons is niet duidelijk hoe het belang van de omgeving zich verhoudt tot het belang van een energiecoöperatie omdat het niet zondermeer zo is dat deze belangen samenvallen. Conform het Klimaatakkoord is het doel van financiële participatie dat niet alleen de lasten maar ook de lusten in de omgeving van een energieproject terecht komen. Volgens de principes van de ‘participatiewaai’ moet invulling gegeven worden aan financiële participatie waarbij de participatiewaai het belang van de omwonenden als uitgangspunt hanteert. Wij zouden graag meer duidelijkheid wensen over de verhouding van het belang van de omgeving en het belang van de energiecoöperatie.

4. Ook op p. 10 staat “Een actieve lokale energiecoöperatie krijgt de gelegenheid om vormen van zeggenschap over ontwikkeling, realisatie en beheer alsook mede-eigenaarschap met de initiatiefnemer af te spreken”. Wij staan hier positief tegenover omdat wij denken dat dit bijdraagt aan de acceptatie van wind- en zonneparken. Financiële participatie is alleen mogelijk als er een rendabel project wordt ontwikkeld en daar is de planning een belangrijk onderdeel van. Eventuele medezeggenschap en mede eigenaarschap mag dan ook niet ten koste gaan van de beoogde planning en geen risico’s toevoegen. Ook zien we graag dat erkend wordt dat over het algemeen energiecoöperaties en ontwikkelaars niet gelijkwaardig zijn in hun expertise en ervaring en dat ontwikkelende partijen al jaren bezig zijn met het opbouwen van deze expertise aan zich en ook al jaren zowel tijd als geld investeren om een project in het InnoFase gebied te ontwikkelen.
5. Op p. 11 van het beleid staat onder het kopje “Financiële participatie en proberen 50% lokaal eigendom te halen” dat “Concreet wordt verwacht dat de initiatiefnemer initieel tenminste 50% van de hoogte van het eigen vermogen in de vorm van obligaties beschikbaar stelt.” Wij zetten ons bij de ontwikkeling van zonneparken graag in om tot 50% lokaal eigenaarschap te komen, echter het is voor ons cruciaal dat er in het beleid niet op wordt vooruitgelopen hoe dat precies moet plaats vinden. Er zijn namelijk verschillende manieren om lokaal eigenaarschap te organiseren. Wat ons betreft is dit onderdeel van de dialoog met de omgeving. Wij verzoeken u de specificatie “Concreet wordt verwacht dat de initiatiefnemer initieel tenminste 50% van de hoogte van het eigen vermogen in de vorm van obligaties beschikbaar stelt” te laten vervallen.
6. Op p. 15 is opgenomen dat een zonneparkproject moet bestaan uit aaneengesloten kavels met zonnevelden. Graag verzoeken wij de gemeente om hier aan te sluiten bij wat ruimtelijk logisch is. Meerdere projecten samen kunnen er immers voor zorgen dat zonnekavels ruimtelijk aaneengesloten zijn.
7. In hoofdstuk 4 ‘Proces- en financiële participatie, waaronder 50% lokaal eigendom’ zijn randvoorwaarden opgenomen voor procesparticipatie en financiële participatie. Voor ons is niet duidelijk waarom zonneparken in de paragraaf ‘Bovenwettelijke financiële ruimte’ genoemd worden. In de gedragscode zon op land is geen bovenwettelijke financiële ruimte opgenomen. Wij veronderstellen dan ook dat het wenselijk om zonneparken niet te noemen in deze paragraaf, om verwarring te voorkomen.

Ruimtelijke studie

1. Inpassingsprincipes zon en wind

Ten aanzien van de inpassingsprincipes voor zonnevelden op p. 25 en 26 zien hebben wij op 3 onderwerpen een aantal opmerkingen:

1. Verhouding zonnepanelen - ruimte voor inpassing

Onder het kopje Verhouding zonnepanelen – ruimte voor inpassing is

opgenomen dat als verhouding tussen de oppervlakten van de zonnenvelden plus alle bouwwerken die daarbij horen en de ruimte voor de ecologische en landschappelijke inpassing 80 - 20 wordt aangehouden. Wij vinden het van belang dat in de ruimtelijke studie wordt opgenomen dat de situering van leidingen in het plangebied van invloed zijn op deze verhouding. Ook zien we graag opgenomen in de ruimtelijke studie dat de 'inpassingsprincipes zonnenvelden' op basis van maatwerk kunnen worden uitgewerkt in het landschappelijk ontwerp van een zonnepark waarbij de verhouding 80 – 20 leidend is. Zie hiervoor ook de zienswijze onder het kopje 3. Randen.

2. **Bebouwing**

Onder het kopje Bebouwing zijn alleen transformatoren en bijgebouwen benoemd. Wij zien graag dat hier ook inkoopstations en batterijen worden benoemd.

3. **Randen**

Hier is opgenomen dat de rand tot een zonnenveld bestaat, afhankelijk van het specifieke wegprofiel, uit een zone van minimaal 20 meter met een bloemrijke grasberm met langs sommige wegen een bomenrij en/ of een watergang en een struweelhaag. Bij de nadere uitwerking van de inpassingsprincipes, na p. 26, wordt in de doorsnedes afgeweken van dit principe. Er zijn doorsnedes zoals de doorsnede van de rand bij de Kievitstraat waar een grotere minimale afstand tussen het wegprofiel en de panelen is weergegeven (20m bloemrijk grasland, 5m struweel en 3,5m onderhoudspad) en er zijn doorsnedes waar een kleinere minimale afstand is weergegeven zoals bij de doorsnede van de rand van de Nieuwgraafsestraat (10m watergang met natuurvriendelijke oever en 3,5m onderhoudspad). In de doorsnedes op p. 27 tot en met 34 is ook geen rekening gehouden met een mogelijk benodigd hekwerk waardoor de rand tussen de weg en de panelen groter wordt dan in de doorsnede is opgenomen. Wij zien daarom graag dat in de 'inpassingsprincipes zonnenvelden' op p. 25 onder het kopje randen wordt aangegeven dat gestreefd wordt naar een rand tussen de openbare weg en een zonnenveld van 20 meter breed. Tevens zien we graag dat aangegeven wordt dat de doorsnedes op p. 27 tot en met 34 indicatief zijn. Op deze manier kan iedere rand op basis van maatwerk, en in overleg met belanghebbenden, uitgewerkt worden en kan ook de verhouding panelen versus inpassing van 80 – 20 gerealiseerd worden. Als alle randen tussen de openbare weg en de zonnenvelden 20 meter dienen te zijn dan is deze verhouding niet te realiseren. Tevens is hier opgenomen dat er langs een watergang ruimte is voor rietgroei. Wij zijn graag dat hier wordt toegevoegd dat er ruimte is voor rietgroei bij watergangen die dienen als afscheiding van een zonnenveld. Dit betekent dat het dus niet voor alle watergangen geldt. 4.

4. **Tussenruimte**

Op p. 33 is de tussenruimte tussen de zonnenvelden uitgewerkt. Niet duidelijk is wat de strekking is van de tekening op deze p. waarop een aantal sloten zijn gemarkeerd. De indruk wordt gewekt dat bij deze sloten een groene tussenruimte van 15 meter is vereist. In de inpassingsprincipes is echter opgenomen dat de tussenruimte vereist is tussen afzonderlijke zonnenvelden met een maximale grootte van 10 hectare. Wij zien graag dat op p. 33 wordt toegevoegd dat een groene tussenruimte is vereist als er sprake is van een scheiding tussen afzonderlijke zonnenvelden. Daarnaast wordt hier aangegeven dat tussen de rijen zonnepanelen de ruimte minimaal 2 meter moet zijn, ten

behoefte van optimalisatie van het zonnepark is het wenselijk dat dit een streven is waar gemotiveerd vanaf geweken kan worden.

5. Scenario's zon en wind

In dit hoofdstuk zijn een aantal scenario's uitgewerkt. Het is niet altijd helder hoe deze scenario's zich tot de ontwerpprincipes verhouden. We gaan ervanuit dat een en ander illustratief en indicatief is, maar het zou verhelderend zijn als dit duidelijk wordt weergegeven.

Een paar voorbeelden:

- Op p. 37 is op figuur 2 de oriëntatie van de rijen zonnepanelen verbeeld. Deze oriëntatie lijkt gebaseerd op de richting van de Wijde Wetering. Wij denken dat het, uitgaande van de landschappelijke kwaliteit, wenselijker is om oriëntatie te baseren op de Nieuwgraafsestraat omdat het zonnepark vanaf deze weg beleefd wordt en niet vanaf de Wijde Wetering.
- Op p. 37 is op figuur 3 een zijaanzicht van de zonne-energie opstelling weergegeven. Dit betreft een verouderde opstelling, welke niet representatief is voor de huidige zonnepaneelopstellingen, dit geldt met name voor de hellingshoek en de tafellengte. Wij zien daarom graag dat aan figuur 3 wordt toegevoegd dat het een voorbeeld opstelling betreft.
- Op p. 39, 41 en 43 zijn op respectievelijk figuur 5, 7 en 9 de afzonderlijke zonnenvelden en de onderhoudspaden ingetekend waarbij niet duidelijk is wat de status van deze figuur is. Wij zien graag dat bij deze figuur wordt aangegeven dat het een indicatieve figuur is zodat het mogelijk is om de zonnenvelden en de onderhoudspaden, binnen de inpassingsprincipes, ook een andere vorm te geven.
- Op p. 38, 40 en 42 worden opstellingen weergegeven hoe toekomstige windturbines zou kunnen worden gesitueerd, echter dit zijn slechts indicaties. We zouden dat ook graag vermeld zien.

Reactie gemeente

Beleidskader

1. Zie respondent 4, beleidskader, antwoord 3.
2. Een deel van de inrichting zal permanent zijn. Dat betreft een groene zone aan weerszijden van de Wijde Wetering en een natuurvriendelijke oever langs de Nieuwgraafsewetering. De overige landschappelijke inpassingen, de bloemrijke stroken en het afschermende struweel, zijn net als de zonnepanelen tijdelijk. De agrarische functie blijft in tact. Na 25 jaar is de grond weer te gebruiken voor agrarische doeleinden.
3. Het gaat erom dat er tijdens het proces voldoende ruimte is voor suggesties, vragen en bezwaren, dat de baten lokaal terecht komen en dat er gestreefd wordt naar het realiseren van 50% lokaal eigendom. Dit is in lijn met het Nederlandse Klimaatakkoord. Hier is de oorspronkelijke passage op p. 10 en 11 op gericht. **Waarbij een energiecoöperatie bedoeld is als een van de opties om hier uitwerking aan te geven. De gemeente is bekend met de verschillende belangen. De passage in het beleidskader wordt daarom aangepast en genuanceerd.**
4. De gemeente is op de hoogte van de initiatieven. Het toevoegen van expertiseniveaus in de tekst van het beleidskader is inhoudelijk niet relevant. Deze suggestie leidt niet tot aanpassing van de tekst.
5. **Deze tekst wordt aangepast in het beleidskader. Financiële participatie hoeft niet per se in de vorm van obligaties. In de Participatiewaaijer zijn de verschillende vormen van financiële participatie omschreven, deze lijn nemen we over in het beleidskader. Daarbij blijft het streven naar 50% lokaal eigendom en zeggenschap.**
6. Zie het antwoord bij respondent 4, onder A 6.

7. De bovenwettelijke financiële ruimte is van toepassing op windenergie initiatieven en inderdaad niet op zonne-energie. De passage wordt aangepast: zonne-energie zal niet in deze subparagraaf genoemd worden.

Ruimtelijke studie

1. Het gaat in dit geval om een beleidskader met principes en uitgangspunten voor landschappelijke inpassing en is bedoeld om ecologische waarden en eenheid in de vormgeving van de zonnevelden te garanderen. Er zal altijd maatwerk nodig zijn. In het landschappelijk inpassingsplan worden de definitieve afspraken met de ontwikkelaar vastgelegd.
2. Deze suggestie wordt in de tekst opgenomen.
3. De inpassingsprincipes zijn gebaseerd op de specifieke profielen van de wegen en watergangen in het gebied die het landschappelijk raamwerk vormen.
Bij de Kievitstraat is het landschappelijk raamwerk breder omdat hier rekening is gehouden met de woningen die aan de weg liggen.
De basis voor de landschappelijke inpassing is een strook van 10 meter met bloemrijk grasland en struweel. De verhouding 80-20 is daarmee o.i. haalbaar. Er zal altijd maatwerk nodig zijn. Zie ook punt 1.
Er is aangegeven dat er zo min mogelijk hekwerken toegepast dienen te worden. In een aantal gevallen kunnen watergangen dienen als afscherming. In andere gevallen kan het hekwerk gecombineerd worden met het struweel zodat het niet in het oog valt.
Hekwerken behoren overigens ook tot 'de techniek' van de 80% aan zonnevelden.
4. De zonnevelden dienen aan te sluiten bij het bestaande landschap en verkaveling. De kavels worden in noord-zuid richting gescheiden door watergangen. Deze kunnen dienen als scheiding tussen afzonderlijke zonnevelden. Dit principe is hier geschetst. In concrete gevallen is maatwerk vereist.
5. De scenario's zijn bedoeld als rekenmodel om een indicatie te krijgen van de mogelijke energieopbrengst in het zoekgebied.
– Een oriëntatie evenwijdig aan de Nieuwgraafsestraat is ook goed mogelijk. Belangrijk is dat de oriëntatie van het hele zonneveld dezelfde is om een zo rustig mogelijk beeld te krijgen.

Respondent 8

Zienswijze/reactie

1. De respondent spreekt de teleurstelling uit over het moment dat de inwoners van Lathum zijn betrokken bij de ontwikkelingen in het gebied InnoFase/Centerpoort-Noord, gezien dit dichtbij het zoekgebied ligt. In het kader van de procedure die loopt t.a.v. de turbines op de zuiveringslocatie bij InnoFase en de uitspraak van de Raad van State van 30 juni jl. (zaaknummer 202003882/1) verzoekt de respondent om nieuwe ontwikkelingen omtrent mogelijke plaatsing van windturbines op te schorten totdat duidelijkheid gegeven kan worden over o.a. de milieuaspecten en uitgangspunten voor het bepalen van mogelijke locaties voor windturbines.
2. De respondent benoemt dat plaatsing van windturbines in en rond dit gebied effect heeft op de Natura2000 doelen en verwijst naar soorten volgens de Wet Natuurbescherming. De respondent vraagt om het cumulatieve effect van alle windturbines tezamen op de N2000 soorten en op het leefmilieu van omwonenden en belanghebbenden te onderzoeken.
3. Betreft p. 2-3: We vinden het onjuist om (urbane) windturbines van <1.5 Mw en kleine zonneparken <50 m² buiten beschouwing te laten. Ze kunnen afzonderlijk of in gezamenlijkheid grote effecten hebben op de omgeving afhankelijk van de locatie. Door het juridisch opdelen van landbouwpercelen zouden op deze wijze alsnog grote zonneparken

kunnen ontstaan of een wildgroei aan kleine windturbines. Wij vinden dat er een maximum aan vermogen binnen het zoekgebied moet worden aangegeven. Immers het plaatsen van zonneparken en windturbines is geen doel op zich, maar is een uitvloeisel van een klimaatakkoord dat zich richt op terugdringen van de CO₂-uitstoot. Zodra dit doel is bereikt zou er een stop moeten komen op de realisatie van zonneparken en windturbines. Ook zien wij graag opgenomen dat zodra er alternatieven voor windenergie komen (bijvoorbeeld wind op zee, energie uit de IJssel of waterstof), er geen nieuwe initiatieven voor windturbines of zonneparken worden gehonoreerd. Wij vinden dat het in het beleidsplan ontbreekt aan een maximum hoogte voor windturbines. De praktijk is dat turbines vroegtijdig worden vervangen door hogere turbines met hogere vermogens.

4. Betreft p. 4: Het gebied rond InnoFase/Centerpoort-Noord werd over het algemeen als meest 'geschikte' locatie gezien. Deze keuze is gemaakt vanuit de inwoners van Duiven en Westervoort met als één van de belangrijkste argumenten dat dit verder van woonlocaties is gelegen. De woningen in Lathum, gemeente Zevenaar, liggen echter vlakbij deze locatie. We vinden het daarom onbegrijpelijk waarom de gemeente Zevenaar en de bewoners van Lathum niet in dit proces betrokken zijn. Ook geeft u aan dat de locatie aansluit op het bedrijventerrein. Voor ons is het onduidelijk waarom u deze relatie noemt. Immers eerder geeft u aan dat het beleidskader los staat van energieopwekking door de industrie. We vinden dat de energieopwekking in dit gebied volledig ten goede moet komen aan de bestaande particuliere markt (zie ook verderop) en niet aan het bedrijfsleven. Voor het bedrijfsleven is wind op zee een alternatief.
5. P. 5: Realisatietermijn. In welke gevallen zou uitstel verlenen mogelijk zijn?
6. P. 6: We vinden de tijdelijkheid van de vergunning een goede zaak, inclusief het terugbrengen in oude staat. Wel menen wij dat de uitzonderingen hierop alleen betrekking moeten hebben op een groene invulling en niet op een industriële (rode) functie. Het noodzakelijk onderzoek naar milieueffecten zouden we graag geformuleerd willen zien als onderzoek naar effecten op milieu, natuur en volksgezondheid. Dit geldt ook voor de overige passages in het document waar het begrip milieu wordt gehanteerd.
7. P. 7: Economische haalbaarheid. Ook inzichtelijk maken van de business case voor omwonenden en belanghebbende. Zeker wanneer financiële afspraken of tegemoetkomingen zoals binnen een omgevingsfonds later aan de orde komen.
8. Betreft p. 8: Overleg met omwonenden en stakeholders. Onder vroegtijdig verstaan wij bij aanvang van een initiatief. En niet een overleg met een informatief karakter na de planvorming.
9. P. 9: Procesparticipatie. Tot op heden worden omwonenden binnen 10 maal de tiphoogte van een turbine als belanghebbende aangemerkt. We verzoeken u dan ook deze afstand op te nemen. Mocht uit onderzoek blijken dat de effecten van windturbines groter zijn dan deze afstand, dan verzoeken wij u op te nemen dat deze afstand wordt aangepast. We verzoeken u de 'gedragscodes' expliciet te maken. Om welke gedragscodes gaat het en welke looptijd hebben ze?
10. P. 9: Participatieplan. Graag willen wij toevoegen dat initiatiefnemers voor het opstellen van een participatieplan niet alleen met de directe omgeving in gesprek gaan maar ook met de overige belanghebbenden. Het gewenste moment is niet de start van een planontwikkeling maar de start van het initiatief. Wij zien graag dat ook de omwonenden betrokken worden in de verantwoording van de omgevingsdialoog om de kwaliteit daarvan te borgen. We verzoeken u explicieter te maken waar de participatie betrekking op heeft en met welke reikwijdte en resultaten. Kortom wij vinden dat er niet alleen sprake moet zijn van procesparticipatie, maar dat ook zoveel als mogelijk concrete mogelijke resultaten van de participatie moeten worden benoemd (hoogte van de turbine, effecten, financiële participatie).

11. P. 10: Waar u Omgevingsadviesraad noemt stellen wij voor hier te spreken van een onafhankelijke OAR. Bij financiële participatie stellen wij voor het streven naar 50% te veranderen in meer dan 50% participatie door burgers en het streven naar 100 % participatie door burgers. Het begrip andere belanghebbenden verzoeken wij te vervangen door burgers. Voor bedrijven wordt immers in andere trajecten voorzien. Bij het door u genoemde vreemd vermogen zijn wij van mening dat er gezocht moet worden naar lokale of regionale investeerders waardoor rendement uit subsidies niet naar het buitenland verdwijnt.
12. P. 11: Het eventueel bijdragen aan een omgevingsfonds vinden we te vaag, mede gezien onze ervaringen tot nog toe. We vinden een omgevingsfonds noodzakelijk gezien de impact op de omgeving en verzoeken u dit als zodanig op te nemen waarbij jaarlijks een percentage (1%) van de bouwkosten in dit fonds wordt gestort. Immers er is ook een groot effect op de omgeving.
13. P. 12: De omwonendenregeling en bovenwettelijke ruimte vinden we te vaag. We stellen voor hier op voorhand al afspraken over te maken. Percentages van de winst blijken onwerkbaar en multi interpretabel. Ook hiervoor verzoeken we een percentage van de bouwkosten op te nemen.

Reactie gemeente

1. De gemeente heeft begrip voor de zorgen van de respondent.
In 2019 heeft er een uitgebreid participatieproces plaatsgevonden over onder andere dit gebied. In juni 2021 is er een brede informatiebijeenkomst georganiseerd over het beleidskader. Deze informatiebijeenkomst is onder de aandacht gebracht via social media, de website www.samen1nergie.nl en de gemeentebladen van Duiven, Westervoort, Rheden en Zevenaar. Een ieder was welkom tijdens deze bijeenkomst. Daarna heeft eenieder de afgelopen periode de gelegenheid gekregen om zienswijzen in te dienen.

De gemeente is zich bewust van de huidige jurisprudentie omtrent de milieunormering van windturbines. In dit geval gaat het om een beleidskader voor het zoekgebied. Pas in een later stadium worden concrete initiatieven beoordeeld. De gemeente ziet daarom geen reden om de ontwikkeling van windmolens in dit beleidskader op te schorten. Gemeente Duiven zal de landelijke richtlijnen en wet- en regelgeving in acht nemen bij de behandeling van initiatieven. Zo nodig zal de gemeente zelf milieuregels opstellen.
2. In de ruimtelijke studie is gekeken naar algemene invloedzones van Natura 2000-gebied en andere beschermde gebieden. Er is echter nog geen specifieke toetsing van aantasting aan natuurwaarden of instandhoudingsdoelen van gebieden gedaan. Toetsing aan de Wet natuurbescherming (soortbescherming en gebiedsbescherming) en andere natuurwetgeving zal per project nog getoetst worden. In deze toetsingen wordt ook naar cumulatieve effecten met andere windparken gekeken. De locatie van de roekenkolonie en het nest van de slechtvalk is al wel bekend. Hier is naar gekeken in de toetsing voor windpark InnoFase.
3. Dit beleidskader is gericht op grootschalige energieopwekking. De RES-opgave voor dit gebied is ook grootschalig. De vraag over kleinschalige windmolens zal als afzonderlijke vraag beschouwd moeten worden en dit zal voortsnog per situatie afgewogen dienen te worden.
Er is voor gekozen geen maximum te stellen aan het vermogen voor het zoekgebied. Door het aanwijzen van zoekgebied is er ingezet op clustering binnen dit gebied. Hiermee wordt voorkomen dat er in de gehele gemeente losstaande initiatieven ontstaan. Met onder andere de voorwaarden uit dit beleidskader, zoals medewerking van de grondeigenaar en de 80%-20% verdeling, worden al grenzen gesteld aan het vermogen. We gaan nu uit van de bewezen technieken, zoals dat ook in regionaal verband is afgesproken. De gemeente staat positief ten opzichte van innovatie als dat verband houdt

met wind en zon.

In de ruimtelijke studie is opgenomen dat de eerste nieuwe windturbine de hoogte bepaalt. Dit principe hanteren we.

4. In 2019 heeft er een uitgebreid participatieproces plaatsgevonden over onder andere dit gebied. In juni 2021 is er een brede informatiebijeenkomst georganiseerd over het beleidskader. Daarna heeft eenieder de afgelopen periode de gelegenheid gekregen om zienswijzen in te dienen.

Het zoekgebied sluit ruimtelijk gezien aan op het bedrijventerrein. Er wordt in het beleidskader niet op aangestuurd dat de duurzaam opgewekte elektriciteit exclusief ingezet wordt voor de bedrijven. De duurzaam opgewekte energie komt op het openbare elektriciteitsnet terecht, waar zowel woningen als bedrijven op zijn aangesloten.

5. Dit is afhankelijk van de situatie, er kan hier op voorhand geen sluitende opsomming van worden gegeven.
6. Een tijdelijke vergunning betekent dat de gronden daarna weer gebruikt worden voor de oorspronkelijke bestemming, bijvoorbeeld agrarisch. Dit is dus afhankelijk van de huidige bestemming.

We zijn gebonden aan de huidige normen uit de huidige wet- en regelgeving op milieu, natuur en gezondheid. Die zullen bij elk initiatief in acht genomen worden.

7. Deze oorspronkelijke passage wordt al aangepast in het beleidskader. Met een sluitende businesscase wordt bedoeld dat de initiatiefnemer de financiële haalbaarheid van het plan dient aan te tonen. Het gaat dus om onderbouwing van de financiële haalbaarheid, niet om inzage in de businesscase. Ook omwonenden kunnen hiervan kennisnemen, dit is onderdeel van de onderbouwing van het project.
8. Met de tekst in het beleidskader wordt inderdaad verstaan: bij aanvang van een initiatief.
9. De tekst in het beleidskader wordt aangepast. Voor omwonenden wordt als vuistregel uitgegaan van de door Raad van State gehanteerde norm van tien maal de tiphoogte (Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land (oktober 2020). De gedragscodes zijn al met naam vermeld in het beleidskader.
10. De bestaande Omgevingsadviesraad is opgericht voor de windturbines bij het waterschap. Bij nieuwe initiatieven wordt per geval bekeken welke organisatievorm het meest passend is.
We sluiten aan bij de lijn van het Klimaatakkoord en streven naar 50% lokaal eigendom. We onderschrijven het belang van vroegtijdig omwonenden en belanghebbenden te betrekken, dit is ook de insteek van het participatieplan. Op basis van uw reactie passen we hier en daar het taalgebruik aan, om de beleidstekst aan te scherpen en voegen we toe dat de initiatiefnemer bij het formeel indienen van het projectplan aangeeft wat de concrete resultaten van de participatie zijn.
11. De suggestie betreffende het omgevingsfonds en het jaarlijkse percentage van 1% wordt niet overgenomen in het beleidskader. Dit krijgt pas invulling bij een concreet initiatief.
12. Er zullen op voorhand geen afspraken gemaakt worden. Dit is afhankelijk van het initiatief en krijgt te zijner tijd nadere invulling.

Respondent 9

Zienswijze/reactie

De respondent geeft aan bezwaar te hebben tegen de plaatsing tot wel 14 windturbines op het terrein tussen de afvalverwerker en Lathum. De respondent en andere bewoners uit Lathum hebben uitzicht op de windturbines. Daarnaast is deze omgeving ook een recreatiegebied. Ten slotte benoemt de respondent dat er weinig kenbaar is gemaakt over de plannen.

Reactie gemeente

Er is geen sprake van concrete plannen voor 14 windturbines. De ruimtelijke studie laat zien wat de potentie voor zonne- en windenergie is in het zoekgebied InnoFase/Centerpoort-Noord. De gemeente vindt het belangrijk dat de omgeving bij initiatieven vroegtijdig betrokken wordt. Dit is de verantwoordelijkheid voor de initiatiefnemer.

Inwoners en andere belangstellenden vanuit bijvoorbeeld buurgemeenten hebben tijdens de informatiebijeenkomsten de gelegenheid gekregen om vragen en zorgen te uiten, evenals tijdens de zienswijze periode.

Respondent 10

Zienswijze/reactie

1. Wij verwachten we een beleidskader met ruime mogelijkheden (beleidsvrije ruimte), transparantie over zowel het proces, als ook bij de uitwerking van het beleid. Daarbij wensen we intensief te worden betrokken en voldoende ruimte te krijgen voor invulling van de kaders en de uitvoering van het beleid, samen met alle andere betrokken partijen (stakeholders) binnen de Liemers. Verder verwachten we dat het beleidskader integraal is en dat dit als zodanig in documenten is terug te lezen. Met integraal beleid bedoelen we de directe verbinding tussen onderwerpen als duurzame energie, economie, toerisme en werkgelegenheid die bijdraagt aan een inclusieve arbeidsmarkt, in het bijzonder voor jongeren.
2. Belangrijk onderdeel van het Duivens beleid dient de samenwerking met omliggende gemeenten te zijn. Gezien de momenteel terughoudende rol van het Zevenaarse bestuur, is extra inspanning essentieel om te komen tot gezamenlijkheid, in ieder geval op Liemerse schaal. Het ondersteunt het huidige bestuur, als ook het bestuur na de komende verkiezingen, wanneer in het beleidskader een aparte passage wordt opgenomen hierover. Concreet: Een eerste relatief kleine stap zou zijn wanneer Zevenaar wordt verleid tot participatie die ruimte geeft voor ontwikkeling op de strook grond aan de rand van InnoFase. Zo draagt ze direct bij aan de energietransitie zonder er direct hinder van te ondervinden. Is gemeente Duiven bereid om het beleid hierop aan te passen en een leidende rol te pakken om Zevenaar erbij te betrekken?
3. Bij de uitwerking vergt dit ook een integrale samenwerking en coördinatie door de Liemerse gemeenten, zowel binnen hun interne organisatie, als ook onderling en met de stakeholders. Immers, een breed draagvlak onder inwoners en bedrijven is essentieel. Gezien de omvang van de lokale opgave en de verbinding met regionale, provinciale besturen en belanghebbenden, als onderdeel van de landelijke energieopgave, zien we een risico voor de belasting van het ambtelijke apparaat en daarmee voor de kwaliteit (kennis, vaardigheden) en snelheid (parallele processen en tijdlijnen) waarmee kan worden geacteerd, zowel anticiperen als reageren op ontwikkelingen. Dit geldt ook voor lokale besturen en het door hen beschikbaar gestelde budget. Welke risico's ziet het college v.w.b. de kwaliteit en snelheid van handelen door het ambtelijk apparaat, nu en in de komende 10-15 jaar?
4. Een ander punt van zorg is de onduidelijkheid over de opslag van energie aan de rand van het industrieterrein InnoFase. Duidelijkheid hierover is urgent en de rol van de lokale overheden gezamenlijk essentieel om samen met Waterschap en energieleverancier(s) te investeren in plan en uitvoering. Wanneer er zicht is op een oplossing op korte termijn, heeft dit een direct positief effect op de business cases voor zon en wind. En daarmee op de inkomsten van landeigenaren, projectontwikkelaars, inclusief de lokale economie en de energiecoöperatie met haar maatschappelijke doelen.
5. Het is voor lokale bestuurder belangrijk om zich te realiseren dat de kosten voor de baten uitgaan en wanneer we als lokale gemeenschap willen profiteren van de opgewekte energie en een schoner milieu nastreven, het de investering waard is. We zijn dit verplicht

aan de generaties die na ons komen. Is gemeente Duiven bereid om een prominente rol te spelen en extra budget vrij te maken om lokale opslag mogelijk te maken? En, werkt ze hierin samen met de provincie en Waterschap?

6. De recente uitspraak van de Raad van State over windpark Delfzijl Zuid in Groningen leidt tot de vraag hoe gemeente Duiven en omliggende gemeenten hiermee omgaan. Welke effecten heeft de uitspraak op het beleidskader en/of de uitvoering ervan? Hoe gaat de gemeente Duiven hiermee om?
7. Het beleidskader dient naast meer integraliteit ook ruimte te bieden om te anticiperen op toekomstige ontwikkelingen en innovaties, zowel in technische zin m.b.t. zon, wind en andere mogelijkheden, als ook m.b.t. biodiversiteit, landschapsinrichting. Wij zien graag dat hierover in het definitieve beleidskader meer wordt beschreven, bij voorkeur in een apart hoofdstuk. Tijdens de informatiebijeenkomst op 16 juni jl. hebben we hier al uitgebreid bij stilgestaan.
8. Onderdeel van de voorwaarden voor alle projectontwikkelaars en stakeholders, inclusief de energiecoöperatie, moet zijn dat circulariteit onderdeel van de business cases is. Oftewel, ook na gebruik van de middelen voor het opwekken zon- en windenergie, of andere vormen van energieopwekking en gebruik van grond, is hergebruik of andere toepassing zonder afval een vereiste.
9. Bijdrage Energie De Liemers
Wij verwachten dat Energie De Liemers een belangrijke rol te kunnen spelen om hierover mee mee denken en te participeren, zowel in proces als financieel en waar mogelijk bij de uitvoering ook door de leden. Verder hopen we dat ook direct omwonenden, waarvan een aantal ondernemer is, ruimte krijgen en nemen om een bijdrage te leveren en tegelijkertijd een vorm van compensatie krijgen voor hetgeen zich in hun achtertuin afspeelt.

Reactie gemeente

1. De energiecoöperatie, de directe omgeving en andere belanghebbenden zijn een belangrijk onderdeel van het proces.
In het beleidskader wordt de integraliteit tussen verschillende onderwerpen als duurzame energie en biodiversiteit ondersteund. Bij elk initiatief wordt een integrale afweging gemaakt door de gemeente.
2. Gemeente Duiven heeft gemeente Zevenaar benaderd tijdens het opstellen van dit beleidskader en de ruimtelijke studie. Daarnaast werken de gemeenten ook samen in o.a. het regionale overleg (RES). Elke gemeente blijft bevoegd over de eigen bestuurlijke besluitvorming en haar beleid.
3. Er komt inderdaad veel op de gemeente af vanuit de afspraken vanuit o.a. het nationale Klimaatakkoord. Hier is aandacht voor binnen de gemeentelijke organisatie. Verder is deze vraag inhoudelijk niet relevant voor het beleidskader.
4. Als de mogelijkheden voor opslag hier benut kunnen worden, staan we hier in beginsel positief tegenover.
5. Dat is op dit moment nog onbekend. Er kan dan ook nog geen uitspraak gedaan worden over de rol van de gemeente hierin. Als de kansen zich voordoen, kan de gemeente samen met bijvoorbeeld het bedrijfsleven, energiecoöperaties of initiatiefnemers kijken naar de mogelijkheden.
6. Dit heeft vooralsnog geen concrete gevolgen. Gemeente Duiven zal de landelijke richtlijnen en wet- en regelgeving in acht nemen bij de behandeling van initiatieven voor zowel windenergie als zonne-energie. Zo nodig stelt de gemeente zelf regels op.
7. Dit punt wordt onderschreven. In het beleidskader wordt een apart kopje toegevoegd dat gericht is op innovatie.

8. Dit punt wordt in het beleidskader beschreven in de paragraaf 'Levenscyclusplan' op p. 6 – 7.
9. Het beleidskader onderschrijft het belang van proces- en financiële participatie. Wij verwachten van de initiatiefnemers dat zij aan de hand van het beleidskader ruimte bieden aan ideeën, zorgen en bijdragen van ondernemers en inwoners.

Respondent 11

Zienswijze/reactie

1. In het beleid wordt op p. 6 vermeld dat er tijdelijke vergunningen worden verleend voor zonneparken. Dat betekent dat na afloop van deze periode (of eerder indien het zonnepark eerder opgeheven zou worden) het land weer in gebruik wordt genomen voor agrarische doeleinden conform de onderliggende bestemming. Voor ons als grondeigenaar is het van belang dat de percelen dan weer ten volle kunnen worden benut. Echter ongeveer 20% van het areaal wordt in beslag genomen door landschappelijke inpassing. In sommige gevallen heeft de, in de ruimtelijke visie opgenomen, inpassing ook een redelijk duurzaam karakter zoals struweel en natuurvriendelijke oevers. Wij zijn bereid om mee te werken aan de verduurzaming van de gemeente Duiven, maar het kan en mag niet zo zijn dat wij daarvoor 'gestraft' worden doordat na afloop onze landbouwgrond gedeeltelijk natuur wordt. Wij verzoeken u het beleid dusdanig aan te passen dat hierin wordt toegezegd dat de grondeigenaren de grond na afloop weer ten volle in gebruik kunnen nemen als landbouwgrond.
2. Op dit moment wordt in het voorstel uitgegaan van een ruimtelijke inpassing per individuele kavel van circa 10ha. Ons inziens kan de gemeente beter één intensief gebied creëren voor zon op land in plaats van veel ruimte in te tekenen voor landschappelijke inpassing en uiteindelijk te weinig opwekkend vermogen te kunnen realiseren om aan de RES te voldoen. Door een best passende inpassing aan te houden gebaseerd op het hele gebied inclusief de niet participerende grondeigenaren waar het land al groen van blijft is het gebied veel efficiënter en mooier aan te kleden in plaats van het minimum percentage van 20% voor landschappelijke inpassing per kavel. Er is dan minder schaarse grond nodig voor dezelfde landschappelijke inpassing. Met de huidige manier van intekenen zien wij een risico dat er ook nog een ander gebied wordt aangewezen voor zon en wind in Duiven. Wij verzoeken jullie derhalve de landschappelijke inpassing zoals hierboven omschreven toe te passen op het gebied als geheel, en niet op ieder individueel kavel.
3. De landschappelijke inpassing zoals geschetst door de gemeente lijkt ingegeven te zijn door het creëren van compenserende natuur, in plaats van het visueel inpassen in de omgeving. In een gebied dat afgebakend wordt door een drukke provinciale weg, industrieterreinen en van boven door windturbines wil de gemeente tijdelijk zonnepanelen plaatsen, maar wel definitieve natuur ontwikkelen. De flora en fauna die nu aanwezig is zal echter minstens zo goed gedijen onder de zonnepanelen als op de huidige landbouwgronden. Dit wordt ook onderschreven in het rapport op p. 17. Door aanleg van o.a. kruidenrijke grasstroken tracht de gemeente een aantrekkelijk gebied te creëren voor buizerds, steenuilen en valken (ruimtelijke studie p. 14) . Echter, het leefgebied van deze dieren past niet bij de aanwezigheid van windturbines in het gebied. Ook zijn deze roofdieren de natuurlijke vijanden van de weidevogels die al wel aanwezig zijn in dit gebied.
De zonnepanelen worden als tijdelijk iets gezien zodat er nadien weer de oude functie hersteld kan worden. Dat gaat niet als 20% van het areaal als landschappelijke inpassing en natuur wordt ingericht op de manier hoe het nu voorgesteld word in de ruimtelijke

studie. Ja, de panelen moeten visueel ingepast worden in de omgeving door middel van groen. Maar compleet natuur en recreatiegebied van maken lijkt ons uitermate ongewenst voor een tijdelijke bestemming! Accepteer dat er een energieopwekking gebied wordt gecreëerd waar ruimte is voor de dieren en planten die al aanwezig zijn maar ga geen natuur proberen te creëren in een gebied waar veel industrie en verkeer is, en waar bovendien tijdelijk additionele 'bedrijvigheid' gerealiseerd wordt middels de zon- en windopwek.

Reactie gemeente

1. De bestemming blijft agrarisch. De vergunning heeft een tijdelijke geldigheidsduur, inclusief de 20% groen die behoort bij de inrichting van het zonnenveld. Het landschappelijk raamwerk dat geschetst wordt in het ruimtelijk kader heeft bij voorkeur een blijvend karakter. De precieze begrenzing van het landschappelijke raamwerk wordt nog vastgelegd in overleg met de partners in het gebied.
2. Naast een zo hoog mogelijk energieopbrengst vinden wij het ook belangrijk dat het landschap in de tijdelijke situatie aantrekkelijk blijft voor bewoners en bezoekers en dat er ruimte is voor het vergroten van de biodiversiteit. Daarom is er voor gekozen om minimaal 20% van de zonnenvelden in te richten voor groen.
3. We realiseren ons dat het geen natuurgebied wordt, maar een gebied met zonnenvelden. Toch willen we in die situatie zo goed mogelijke omstandigheden creëren voor flora en fauna. De natuurwaarde van het landschappelijk raamwerk heeft bij voorkeur een blijvend karakter. Het is inderdaad goed mogelijk dat een deel van de natuur weer moet wijken als de tijdelijke vergunning ophoudt. Mogelijk kan in samenspraak met de eigenaar/gebruiker van dat moment afspraken gemaakt worden over de handhaving van het groen of delen van het groen bij agrarisch gebruik, bijvoorbeeld aan de randen.

Respondent 12

Zienswijze/reactie

De respondent heeft in de reactie – naast vragen – ook zorgen, aandachtspunten en suggesties benoemd. Hieronder worden deze kort samengevat.

De RES Arnhem-Nijmegen en betreffende gemeenten willen de Natura2000-gebieden en de uiterwaarden ontzien. Een afweging dient op basis van een goede ruimtelijke ordening, met oog voor de kwaliteiten die Gelderland uniek maken te worden gemaakt. De respondent geeft aan dat windturbines een grote visuele impact hebben. De situatie is dat er nu nog mooie zichtlijnen zijn vanaf bijv. de Posbank. Maar, daar zijn nu al de windturbines gemeente Duiven en Bijvanck gemeente Zevenaar duidelijk zichtbaar. Hier komen nog bij: windturbines bij Steenfabriek Caprice, Bronckhorst, de Pleij en Keppel. De respondent geeft aan bang te zijn dat de beleving van het landschap te veel aangetast wordt door de windturbines.

Er wordt aanbevolen om de ontwikkeling van windturbines en zonnenvelden te combineren met de ruimtelijke kwaliteit en samenhang van het totale gebied. En om daarbij rekening te houden met het gebruik door lokale partijen en inwoners. Streef daarbij naar een integrale aanpak met koppeling regionale opgaven, andere opgaven in gebiedsprocessen en het benutten van meekoppelkansen bij de lokale inpassing. Borg met de participatiestrategie dat de energietransitie in Regio Arnhem Nijmegen zoveel mogelijk ten goede komt aan de inwoners van de regio. En streef naar minimaal 50% eigendom en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Houdt rekening met zoveel mogelijk gezondheidsaspecten, milieueffecten en zorg dat natuurwaarden zoveel mogelijk behouden blijven. Denk aan het woon- en leefklimaat van de bewoners.

Verdere concrete aanbevelingen zijn:

- Gebruik de grond in het InnoFase-gebied voor de landbouw en benut juist de daken.
- Laat de grond onder een windturbine beschikbaar blijven voor andere doelen, zoals recreatie, natuur of landbouw.

Verder beschrijft de respondent enkele ontwikkelingen die hij/zij zag en ziet gebeuren in het proces naar RES 1.0 en in de gemeente, bijvoorbeeld rondom de systeemverkenning energiehub InnoFase. De respondent geeft aan bezorgd te zijn over verrommeling en aantasting van het landschap en daarom gemotiveerd is om betrokken te blijven.

Ook kaart de respondent zorgen over geluidsoverlast, slagschaduw en gezondheidsrisico's van windturbineparken aan. Er wordt aandacht gevraagd voor laag frequent geluid en voor geluid bij nacht. De respondent verwijst o.a. naar het Europees hof, het RIVM en de uitspraak van de Raad van State van 30 juni 2021 over het bestemmingsplan van Windpark Delfzijl.

Vragen:

1. Waar zijn ideeën van de OAR gebleven, en de landschapsvisie vanuit Land-ID m.b.t. de windmolens WRIJ en het LOP over dit gebied?
2. Hoe wordt het LOP in de huidige RES plannen geïmplementeerd?
3. Is er onderlinge afstemming met het WRIJ in de keuze van de turbines?
4. Bij de presentatie van de windturbines en zonnevelden in de gemeente Duiven zagen wij een kant en klaar inpassingsplan. Is er over dit plan een overleg geweest met de bewoners, WRIJ en andere belanghebbenden? Of gaat dit nog komen?
5. Wat zijn de reële geluidsmetingen bij hoge windturbines van tiphoogtes 180, 211 en 240 m? ook in samenhang met andere windturbines.
6. Wat is het programma van eisen voor de aanbesteding? En wat zijn de zorgen?
7. Wij wonen in een provincie die een groot belang heeft bij de recreatieve waarde van het landschap. Welke schade levert de energietransitie op aan het landschap en hoe wordt dit gecompenseerd? Zeker in deze Coronatijd blijkt hoe belangrijk het is om in de eigen omgeving te kunnen recreëren.
8. De respondent wijst ook naar onderzoek over de mortaliteit van vogels. Een aanbeveling is om een goed rentmeester mee te nemen in de aanbesteding. Omdat er sprake is van verschillende vogelsoorten in het gebied.

Verdere vragen en aanbevelingen zijn:

9. Waardevermindering Landschap compenseren en het instellen van een gebiedsfonds.
10. Borg met de participatiestrategie dat de energietransitie in Regio Arnhem Nijmegen zoveel mogelijk ten goede komt aan de inwoners van de regio. En streef naar minimaal 50% eigendom en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Houdt rekening met zoveel mogelijk gezondheidsaspecten, milieueffecten en zorg dat natuurwaarden zoveel mogelijk behouden blijven.
11. Wat is de afstand tot bestaande en nieuw te bouwen woningen?
12. Hoe is de financiële compensatie voor de omwonenden van een Windturbine park?
13. Een deel van het bedrijventerrein valt onder de geluids- en risico contouren, wat betekent dit voor het bedrijventerrein? Vallen zij ook onder de regelingen? Zoals een Planschaderegeling?
14. Veiligheid Overtoeren: Een windturbine van 211 meter hoogte welke in overtoeren geraakt en zijn wieken verliest kan brokstukken tot zeker 800 meter werpen. Dit is reeds gebeurd in Denemarken in 2008 bij windturbines lager dan 240 hoogte. Ook bij een windturbine in Andijk, tiphoogte 135 m. –(gehoord dat er ook sprake kan zijn van metaalmoetheid) (<https://www.medemblikactueel.nl/2015/01/10/wieken-waaien-van-molen-andijk/>) .
15. Wordt er een Sterkte berekening van de fundering van de windturbine gemaakt?

16. De sterkteberekening van de fundering van een 211 meter hoge windturbine waar substantiële krachten op worden uitgeoefend worden onderbouwd en gevalideerd met een rapport van de TUV nord van 21 april 2011 Vraag: Hoe is de sterkteberekening van het fundament van - een windturbine van deze omvang door beweging in de lucht?
17. Zijn er Grondboringen nodig? Een vraag is het risico van grondboringen op de uitstroom van de verontreiniging van de Bult van Putman. brengen we met het bewerken van de grond het gif niet naar boven.
18. Welke verdere omgevingseffecten en risico's zijn er?
19. Fijnstof: Er zal tijdens de aanleg zeker een toename zijn van fijnstof naast de al aanwezige fijnstof door jarenlang personen- vrachtverkeer en bedrijvigheid in het gebied.
20. De plaatsing van windturbines ontsiert zeker 20 tot 25 jaar het Open Kommenlandschap. Zijn ze na deze periode recyclebaar?
21. Wat doet de gemeente aan het bevorderen van zonnepanelen op daken van de bedrijfsgebouwen op het bedrijventerrein?
22. Suggestie, is het mogelijk om op palen schuine schermen te plaatsen met daarop zonnepanelen op de vele parkeerterreinen en gebouwen op het bedrijventerrein, met als bijkomstigheid meer schaduwplekken voor de geparkeerde auto's.
23. Suggestie: Het bedrijventerrein verder verduurzamen door meer groen. Op de hittestresskaart van Nederland licht het bedrijventerrein nu rood op.
24. Aanbeveling: Er wordt te weinig aandacht besteed aan het verantwoord en zuinig omgaan met energie, in brede zin. Acties als bewust omgaan met energie zijn nodig. Wat kunnen mensen zelf doen in het kader van grondstoffen gebruik, keuze voor mobiliteit, ect.
25. Aanbeveling: momenteel worden er zowel door burgers en bedrijven veel airco's aangeschaft. Die energie slurpen en warmte afstoten. De beste airco's zijn bomen, ze geven beschutting en koelte bij hitte (kan wel 10 graden C schelen), reinigen de lucht van fijnstof en slaan CO₂ op.
26. Zijn er mogelijkheden om de gevolgen van een mogelijke overschot aan elektriciteit op te vangen. Er wordt al gesproken dat overschot bij particulieren wat niet terug geleverd kan worden aan het net. Hoe zit dit bij de InnoFase/Centerpoort-Noord?
27. Evt. de resterende zonneweides omruilen voor 1 extra molen, gezien het enorme grondbeslag en de verwachte overcapaciteit van de zonneweides.
28. Inpassing ideeën land-ID en andere punten van de OAR
29. Is er nagedacht over de biodiversiteit onder en rond de zonneparken, voor zover bekend zijn hier twee positieve voorbeelden van in Nederland, de overige parken hebben een negatief effect op de biodiversiteit.
30. Grote biodiversiteit volgt wanneer panelen meer "plat" liggen t.o.v. eenzijdig diagonaal op het zuiden gericht. En wanneer ze omzoomd worden door b.v. Sleen meidoorns en andere gebiedseigen vegetatie.
31. Verdeling opbrengsten in bijvoorbeeld een coöperatie?

Reactie gemeente

1. De uitwerking van de ruimtelijke kaders voor zon en wind in het zoekgebied zijn gebaseerd op de doelstellingen voor het landschap, zoals vastgelegd in het Landschapsontwikkelingsplan en in het Koersdocument Omgevingsvisie Duiven. De landschapsvisie die Land-ID heeft opgesteld met betrekking tot de windturbines van het Waterschap Rijn en IJssel is ook gebaseerd op die beleidsdocumenten. Ook deze visie is meegenomen bij het opstellen van de ruimtelijke kaders. De bouwstenen die Land-ID noemt in haar rapport komen ook terug in het ruimtelijk kader:
 - Versterken wegbeplanting
 - Versterken groenblauw raamwerk

- Landschappelijk inpassen randen bedrijventerrein
- Aandacht voor biodiversiteit
- Integreren recreatief routenetwerk in het landschappelijk raamwerk

Beplanting op erven is in het ruimtelijk kader open gelaten voor overleg bij concrete initiatieven.

De uitwerking van de bouwstenen in het ruimtelijk kader blijft op hoofdlijnen, maar gaat op sommige punten iets verder dan het rapport van Land-ID. Maatregelen zijn:

- Realiseren en/of herstellen van de laanstructuren langs de wegen
- Versterken en beter beleefbaar maken van de weteringen: aanleg van een brede groene zone aan beide zijden van de Wijde Wetering, bij voorkeur met een natuurvriendelijke oever. Aanleg van een natuurvriendelijke oever langs de Nieuwgraafsewetering.
- Aansluiting op de hoofdgroenstructuur langs de rand van – en op het industrieterrein
- Ommetjes en struinroutes door het landschappelijke raamwerk.

Een indicatie van een wandelroute wordt op de kaart aangegeven en wordt later in samenwerking met belanghebbenden uitgewerkt.

2. Dit is meegenomen als input in de RES en vervolgens aan de lokale partijen om daar uitvoering aan te geven, uiteraard binnen de richtlijnen die vanuit RES zijn meegegeven. Dit doen we in het beleidskader. Vervolgens bij concrete projecten wordt dit verder uitgewerkt.
3. De aanleg van zonnenvelden en de plaatsing van windturbines zal effect hebben op het open kommenlandschap en de beleving daarvan. Daarom zijn er, om een rommelige aanblik zoveel mogelijk te voorkomen, voorwaarden gesteld ten aanzien van de hoogte van windturbines en de plaatsingsrichting van zonnepanelen.

– impact: Windturbines hebben inderdaad een visuele impact in de omgeving. De keuze voor een locatie, hoogte of aantal is echter nog niet gemaakt. Voor omwonenden wordt van de vuistregel uitgegaan van de door de Raad van State gehanteerde norm van tien maal de tiphoogte. Dit wordt aangepast in het beleidskader.

– werkwijze: Windturbines hebben een eigen maat en schaal. De plaatsing ten opzichte van elkaar en de inrichting rond de voet van de windturbine zijn belangrijk voor de beleving in het landschap. Hier wordt dan ook aandacht aan besteed in het beleidskader.

– De gemeente erkent dat het toevoegen van zonne- en windenergie visuele gevolgen heeft maar heeft ook de opdracht om bij te dragen aan het opwekken van energie. Door het opstellen van het beleidskader schept de gemeente voorwaarden voor een gedegen proces rondom initiatieven en de landschappelijke inrichting.

4. In de RES zijn de zoekgebieden gezamenlijk met de regio bepaald. De gemeenteraad van Duiven heeft gekozen voor clustering in het zoekgebied bij InnoFase. In het ruimtelijk kader is aangegeven dat er zoveel mogelijk moet worden gestreefd naar een opstelling in lijn met de bestaande windturbines en aansluitend bij de kavelstructuren. Het ruimtelijk kader geeft randvoorwaarden voor de landschappelijke inpassing. Bij initiatieven moet dit worden uitgewerkt in concrete landschappelijke inrichtingsplannen. De precieze begrenzing van het landschappelijke raamwerk wordt nog vastgelegd in overleg met de partners in het gebied. In de scenario's is uitgegaan van een maximale hoeveelheid windturbines en zonnenvelden. Het is aan de initiatiefnemers om concrete plannen in te dienen voor zon en/of wind.
5. Bij een concreet voorstel voor het plaatsen van een windturbine dient altijd rekening gehouden te worden met de wet- en regelgeving. Daar horen ook milieuonderzoeken, waaronder een onderbouwing voor wat betreft akoestiek, bij. In deze ruimtelijke studie is

een richtafstand van 400 meter aan gehouden ten opzichte van woningen voor wat betreft het aspect geluid.

6. Een planning van de aanbesteding is niet van toepassing. Na vaststelling van het Beleidskader “Initiatieven grootschalige opwekking wind- en zonne-energie Gemeente Duiven” zijn initiatiefnemers vrij om initiatieven aan te dienen ter toetsing. Er wordt niet ingezet op een Europese aanbesteding.
7. Aan de ontwikkelaars van zon- en windenergie in het zoekgebied in Duiven wordt een bijdrage gevraagd aan het landschappelijke raamwerk. Daarnaast worden er in het beleidskader eisen gesteld aan de landschappelijke inpassing. Hiermee wordt niet alleen geïnvesteerd in het landschappelijke beeld maar ook in vergroting van de biodiversiteit en een recreatieve route in de groene structuren.
8. De aanbeveling voor de literatuur betreffende mortaliteit bij vogels wordt gewaardeerd. In dit stadium is nog niet naar aanvaringsslachtoffers van vogels en vleermuizen gekeken, maar dit zal per project wel getoetst worden. In deze toetsingen zal ook rekening gehouden moeten worden met de meest recente kennis over de impact van de mortaliteit op de vogelpopulaties.
9. De aanleg van zonnevelden en de plaatsing van windturbines zal effect hebben op het open kommenlandschap en de beleving daarvan. Daarom is het ruimtelijk kader opgesteld om de bijdrage aan langdurige versterking van het landschap in de vorm van het landschappelijk raamwerk en de voorwaarden voor landschappelijke inpassing vast te leggen. Belangrijke doelstelling, naast versterking van de kwaliteit van het landschap, is vergroting van de biodiversiteit door het creëren van zoveel mogelijk diversiteit in leefomgevingen voor planten en dieren. Het landschappelijke raamwerk biedt plaats aan een recreatieve wandelroute of ommetje voor de werknemers op het industrieterrein.
10. De gemeente vindt het belangrijk dat niet alleen de lasten, maar ook de lasten ten goede komen aan de omgeving en andere belanghebbenden. Hoofdstuk 4 van het beleidskader gaat hier verder op in. Hier wordt ook het streven naar 50% lokaal eigendom in benoemd.
11. In dit onderzoek is een indicatieve richtafstand aangehouden van 400 meter voor wat betreft geluid voor een windturbine. Dit is indicatief en zal altijd met een onderzoek aangetoond dienen te worden. Hier gelden strikte geluidnormen voor.
12. Hier wordt in hoofdstuk 4 van het beleidskader op in gegaan. Verdere specificering volgt bij concrete initiatieven.
13. Voor een bedrijventerrein gelden andere normen dan voor bijvoorbeeld een woning. Hier is in de analyse mee rekening gehouden. Zo is onder andere een bedrijventerrein niet geluidsgevoelig.
14. Voor kennis aangenomen. Bij een concrete aanvraag voor een windturbine of zonneveld dient aan alle wet en regelgeving voldaan te worden. Ook aan de veiligheids- en constructie-eisen.
15. Voor kennis aangenomen. Bij een concrete aanvraag voor een windturbine of zonneveld dient aan alle wet en regelgeving voldaan te worden. Ook aan de veiligheids- en constructie-eisen.
16. Deze vragen behoren niet toe tot dit kader, maar volgen in een later stadium.
17. Deze vragen behoren niet toe tot dit kader, maar volgen in een later stadium.
18. Deze vragen behoren niet toe tot dit kader, maar volgen in een later stadium.
19. Deze vragen behoren niet toe tot dit kader, maar volgen in een later stadium.
20. De gemeente verplicht een levenscyclusplan met aandacht voor recycling.
21. Zie respondent 6, antwoord 3.
22. Deze suggestie is niet opgenomen in het beleidskader. In de tekst wordt wel een passage opgenomen over innovatie. De initiatiefnemer kan in zijn/haar plan onderbouwen dat dit onder innovatie valt.
23. Landschappelijke inpassing dient onderdeel te zijn van de plannen.

24. Het is inderdaad belangrijk om bewust met energie om te gaan. Dit wordt in de inleiding van het beleidskader toegevoegd. Daarnaast zet de gemeente Duiven in op bewustwording over dit onderwerp via de gemeentelijke communicatiekanalen, zoals Samen1nergie.
25. De gemeentelijke organisatie begrijpt het belang van de suggestie. Aangezien dit niet direct van toepassing is op de opwekking van duurzame energie in het zoekgebied, wordt deze suggestie niet toegevoegd aan de tekst.
26. Energie-opslag draagt zeker bij aan energie-efficiëntie. Initiatieven daartoe worden aangemoedigd. Bij de doorontwikkeling van de Energyhub InnoFase speelt dit mogelijk ook een rol.
27. De gemeente ziet kansen voor een combinatie tussen de opwek van wind en zonne-energie. Zo is dit RES-zoekgebied ook bedoeld. De gemeente wil hierin niet de toepassing van wind of zon uitsluiten.
28. Zie antwoord 1.
29. De zonnevelden zullen zo goed mogelijk natuurvriendelijk ingericht worden. Hier wordt rekening gehouden met een zuidelijke opstelling en wordt bloemen- en kruidenrijk grasland gerealiseerd. Op p. 15 van de ruimtelijke studie worden meerdere voorbeelden gegeven van hoe de zonnevelden zo natuurinclusief ingericht kunnen en zullen worden.
30. Zie reactie bij punt 35.
31. De initiatiefnemer maakt in dialoog met de omgeving en andere belanghebbenden een plan voor financiële participatie. Een lokale energiecoöperatie is inderdaad een van de mogelijkheden om hier invulling aan te geven.